

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1912. Andra kammaren. Nr 7.

Onsdagen den 14 februari.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 8 innevarande februari.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna sjukbetyg:

Att riksdagsman A. Modig från Eskilstuna på grund af febersjukdom af obestämd art är förhindrad att under de närmaste dagarne bevista Riksdagen, intygas på heder och samvete.

Den ¹²/₂ 1912.

Alf. Jakobsson.

Leg. läkare.

§ 3.

Föredrogs, men bordlades åter statsutskottets utlåtande, nr 11.

§ 4.

Till afgörande förelåg nu statsutskottets utlåtande nr 1, angående regleringen af utgifterna under riksstatens första hufvudtitel, innefattande anslagen till kungl. hof- och slottsstaterna.

Punkten 1, angående Kungl. Maj:ts hofhållning.

*Ang. Kungl.
Maj:ts hof-
hållning.*

I öfverensstämmelse med hvad Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under första hufvudtiteln föreslagit, hemställde utskottet, att Riksdagen måtte i riksstaten för år 1913 uppföra anslagen för kungl. hofstaten och kungl. slottsstaten med oförändrade belopp, nämligen för kungl. hofstaten 1,365,900 kronor och för kungl. slottsstaten 127,100 kronor eller sammanlagt 1,493,000 kronor.

Sedan punkten föredragits lämnades på begäran ordet till

Herr Christiernson, som yttrade: Herr talman, mina herrar! När man granskar denna hufvudtitels ordinarie anslag, så förstår man orden »vår dyre Konung», och det må därför vara mig tillåtet att säga ett par ord vid denna hufvudtitel, trots att här ju icke föreligger något förslag om ändring af den i riksstaten hittills anvisade slutsumman. Jag vill säga det, att man i landet är något förvånad öfver att, sedan folket i val har sagt sin mening och därmed har följt ett systemskifte, att,

Ang. Kungl.
Maj:ts hof-
hållning.
(Forts.)

säger jag, Konungen så *ofta* har behof af att säga sin *afvikande* mening. Det ser märkvärdigt ut, när man erinrar sig, att under den tid af öfver fem år den föregående regeringen satt vid makten Konungen *aldrig* hade något behof af att säga sin mening, trots att denna regering så ofta företrädde meningar, som inte voro folkets. Det väcker, säger jag, därför förvåning, att Konungen nu har behof af att uttrycka särmeningar. Det är säkert, att detta ute i landet har väckt mycket *pinsamma* känslor och att den lojalitet, som ännu behärskar stora delar af vårt folk, har erhållit, så att säga, en stöt, hvaremot jag, som visserligen icke är rojalist, icke har något att invända, men som jag tror, att man från tronens sida har anledning att icke lyckönska sig öfver. Och egendomligt är det att finna, att, när den samlade Riksdagen kallas på rikssalen för att där höra bekräftelsen af att vissa grundlagsändringar vunnit Konungens bifall, Majestätet icke är närvarande, medan man vet, att han nästan samtidigt har uttryckt sin stora *tillfredsställelse* med ett tal, som hållits till honom, ett tal, som icke kan sägas vara annat än en *grof förnärmelse* mot den nu sittande regeringen och mot Riksdagens majoritet.

Talaren afbröts här af *herr talmannen*, som anförde: Jag får anhålla, att den ärade talaren håller sig närmare till det föreliggande ämnet.

Herr Christiernson fortsatte härefter: Ja, jag håller mig till de ämnen, som här äro föremål för kammarens behandling, nämligen de ordinarie anslagen under riksstatens första hufvudtitel. Och jag förmodar, att den nedklubbning, som här gick ut öfver mig, icke skall förringa de ord, jag här velat yttra, utan tvärtom *understryka* dem.

Jag vill sluta med att säga, att jag har intet yrkande att göra.

Med herr Christiernson förenade sig herrar *Eriksson* i Grängesberg, *Sandler* och *Nilsson* i Kristianstad.

Vidare anfördes ej. Herr talmannen framställde proposition på bifall till utskottets hemställan och förklarade sig anse propositionen vara med ja besvarad.

Då votering emellertid begärdes, blef nu uppsatt och för justering uppläst följande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 1) af utskottets förevarande utlåtande nr 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren afslagit utskottets berörda hemstäl- *Ang. Kungl. Maj:ts hof-*
stäl- *hållning.*

(Forts.)

Ordet begärdes härefter af

Herr Petersson i Lidingö villastad, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Emot den voteringsproposition, som nyss blifvit framställd, har jag den erinran att göra, att jag icke hört något yrkande på afslag här framställas. Den förste talaren, som uppträdde i debatten, slutade sitt anförande med att han icke hade något yrkande att göra, och de, som instämde med honom, hade intet att tillägga till hvad han sade. Då således icke något yrkande på afslag i kammaren blifvit framställdt, har jag mycket svårt att förstå, huru en sådan voteringsproposition som den nu framställda kan framläggas, så mycket mer som jag knappast förstår hvad ett eventuellt bifall till nejpropositionen i realiteten skulle innebära. Jag har icke något vidare att säga.

Vidare anförde:

Herr Branting: Det anförande, som framkom här nu under voteringspropositionen, synes mig föga bindande. Nog har det förut förekommit i kammaren, att, utan att yrkande framställts, det ändå blifvit delade meningar angående en framställd proposition och begärts votering. Jag vill blott erinra om ett på sin tid ganska uppseendeväckande fall, då för något år sedan en gemensam voteringsproposition afslogs, utan att något yrkande därom blifvit framställdt.

Jag tror sålunda, att nog kan det *voterat* om saken.

Herr Rune: Här står i grundlagen: »När ärende skall slutligen afgöras etc. Kan frågan blifva föremål för bifall eller afslag, bör talmans första proposition lyda på bifall.» Däraf framgår, att i hvarje ärende proposition kan framställas på bifall eller afslag. Jag vill säga, att det icke skulle kunnat falla mig in att begära votering om denna sak. Men formaliter måste jag häfda, att det är talmannens icke blott rätt utan också plikt att upptaga till behandling begäran om votering. Jag vill än en gång särskildt betona, att jag yttrar mig i saken helt principiellt och helt formaliter.

Efter härmed slutad öfverläggning om voteringspropositionen blef densamma af kammaren godkänd.

Den härpå företagna omröstningen utvisade 107 ja mot 50 nej, hvadan kammaren bifallit utskottets hemstäl-
stäl-

Punkten 2.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 5.

A föredragningslistan fanns härefter upptaget statsutskottets utlåtande, nr 2, angående regleringen af utgifterna under rikstatsens andra hufvudtitel, innefattande anslagen till justitiedepartementet.

Punkterna 1 och 2.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Ang. skrifbiträdenas hos nedre justitierevisionen aflöning.

Punkten 3, angående skrifbiträdenas hos nedre justitierevisionen aflöning.

I statsverkspropositionen hade Kungl. Maj:t under punkt 3 af andra hufvudtiteln föreslagit Riksdagen att godkänna dels sådan ändring i den år 1911 fastställda ordinarie stat för nedre justitierevisionen, att för hvar och en af däri uppförda 12 skrifbiträden lönen höjdes från 600 kronor till 700 kronor, men tjänstgöringspenningarna sänktes från 450 till 350 kronor, dels ock det tillägg till de enligt kungörelsen den 16 juni 1911 stadgade villkor och bestämmelser för åtnjutande af de med befattning å sagda stat förenade aflöningsförmåner, att för skrifbiträde å nedre revisionens stat skulle gälla de af chefen för finansdepartementet föreslagna, i statsrådsprotokollet öfver finansärenden för den 13 januari 1912 upptagna allmänna villkor och bestämmelser i fråga om fasta biträden hos vissa verk och myndigheter.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehått en inom Andra kammaren af herr *Lindhagen* väckt motion, nr 220, däri hemställts, att Riksdagen måtte med anledning af statsverkspropositionens förslag till fasta biträdens uppförande i staten hos vissa ämbetsverk och myndigheter

1:o) besluta, att i första lönegruppen skulle tilläggas ett tredje ålderstillägg å 200 kronor, så att slutaflöningen, ortstillägg inbegripet, blefve 1,800 kronor;

2:o) anhålla hos Kungl. Maj:t om en allsidig utredning af ett eventuellt tillskapande af den i propositionen antydda tredje aflöningstypen med en lön af 2,000—2,400 kronor;

3:o) besluta, att de föreslagna allmänna villkorens 6:e och 7:e punkter, innefattande begränsningar i kvinnas rätt att söka eller innehafva ifrågavarande befattningar, ifall hon vore gift eller trädde i äktenskap, skulle ur dessa bestämmelser utgå.

Utskottet hemställde,

a) att Riksdagen, med afslag å herr Lindhagens motion, nr 220, i hvad den afsåge löneförmåner för fasta biträden inom nedre justitierevisionen, måtte godkänna sådan ändring i den år 1911 fastställda ordinarie stat för nedre justitierevisionen, att för hvar och en af däri uppförda 12 skrifbiträden lönen höjdes från 600 kronor till 700 kronor, men tjänstgöringspenningarna sänktes från 450 kronor till 350 kronor,

b) att Riksdagen, med afslag å herr Lindhagens förenämnda motion i motsvarande del, måtte godkänna det tillägg till de enligt kungörelsen den 16 juni 1911 stadgade villkor och bestämmelser för åtnjutande af de med befattning å sagda stat förenade aflöningsförmåner, att för skrifbiträde å nedre revisionens stat skulle gälla följande allmänna villkor och bestämmelser:

»1) att, då vid uppförande i stat af sådan tjänst till innehafvare af tjänsten befordras person, som omedelbart före sin befordran inom vederbörande ämbetsverk utfört samma arbete som det till tjänsten hörande mot fast arvode under föregående år till belopp, öfverstigande hvad enligt staten skall utgå till tjänstens innehafvare, ämbetsverket skall äga bereda fyllnad i aflöningen för dess uppbringande till nämnda arvodes belopp; dock att biträdet genom dylik aflöningsfyllnad ej må i något fall tillgodoföras aflöning till högre belopp än som motsvarar beloppet af den med befattningen i fråga förenade slutaflönningen, tjänstgöringspenningar och ortstillägg däri inräknade;

2) att biträdes arbetstid å tjänsterummet skall vara 6 timmar, men i verk, där nämnda arbetstid är för tjänstemännen bestämd till 7 timmar, denna tid, samt att, då arbetstiden är 6 timmar, biträdet skall vara pliktigt att i särskilda fall, när arbetets behöriga gång det kräver, kvarstanna i arbetet å tjänsterummet intill ytterligare en timme;

3) att biträde, där ej annat är stadgad i vederbörande aflöningsstat, må åtnjuta semester under en månad om året, när sådant utan hinder för göromålens behöriga gång kan ske;

4) att, där biträde med aflöning efter den lägre typen befordras till biträdesbefattning, för hvilken aflöning utgår efter den högre typen, biträde, som redan intjänat sista ålderstillägget i den lägre graden, må för erhållande af första ålderstillägget i den högre graden få tillgodoräkna sig högst fem år af den tid, som förflutit från det biträdet tillträdde det sista ålderstillägget i den lägre graden;

5) att, där inom ett ämbetsverk äro anställda biträden af såväl högre som lägre grad, biträde af lägre grad skall vara skyldigt att, om det förordnas såsom biträde af högre grad hos ämbetsverket, bestrida befattningen som sådant, dock ej längre än

Ang. skrifbiträdenas hos nedre justitierevisionen aflöning.
(Forts.)

Ang skrifbi- sammanlagdt tre månader under ett och samma kalenderår;
 trädenas hos ägande sålunda förordnad biträde af lägre grad att därunder i
 nedre justitie- stället för egna tjänstgöringspenningar åtnjuta, om förordnandet
 revisionen afbörning. erfordras i följd af sjukdomsfall, de med den tjänstledigas be-
 fattning förenade tjänstgöringspengar, men, då förordnandet er-
 fordras för beredande af semester, ett mot den semesterledigas
 tjänstgöringspenningar svarande belopp;

(Forts.)

6) att gift kvinna må till biträdestjänst befördas allenast efter af Kungl. Maj:t på framställning i hvarje särskildt fall lämnadt medgifvande;

7) att, där kvinnlig innehafvare af biträdestjänst ingår äktenskap, hon icke skall vara skyldig att af sådan anledning afgå från tjänsten, därest icke vederbörande öfverordnade myndighet med hänsyn till tjänstens behöriga upprätthållande finner det nödigt;

8) att biträdestjänst skall af vederbörande ämbetsverk eller myndighet tillsättas medelst konstitutorial och att tillsättningen skall ske efter tjänstens ledigförklarande genom kungörelse;

9) att rörande tillsättningen i öfrigt, kompetensfordringar, ordningen för meddelande af tjänstledighet och afsked samt för åtal och disciplinär bestraffning och dylikt skola gälla de närmare stadganden, som må varda af Kungl. Maj:t bestämda; samt

10) att i öfrigt de för vederbörande ämbetsverk och myndighet stadgade villkor och bestämmelser för aflöningsförmånernas åtnjutande skola i tillämpliga delar och i den mån de icke stå i strid mot hvad här blifvit föreskrifvet lända till efterrättelse;» samt

c) att herr Lindhagens motion, nr 220, i hvad den innefattade förslag om anhållan hos Kungl. Maj:t om utredning angående tillskapande af en tredje aflöningsstyp för fasta biträden hos ämbetsverk och myndigheter, icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Vid punkten fanns emellertid fogad reservation af herrar *Billing*, *Klingspor* och *Persson* i Stallerhult, hvilka ansett, att mom. b) punkten 7 bort hafva följande lydelse:

att kvinna, som innehar ordinarie biträdesbefattning, skall, om hon ingår äktenskap, anses hafva frånträdt befattningen, vederbörande myndighet dock obetaget att, där sådant befinnes lämpligt, bibehålla henne såsom tillfälligt biträde.

Sedan utskottets hemställan i mom. a) blifvit uppläst, lämnades på begäran ordet till

Herr Lindhagen, som yttrade: I en afgifven motion har jag yrkat bland annat, att till skrifbiträden af första lönetyp, det vill

säga den lägsta, skulle utgå äfven ett tredje ålderstillägg på 200 kronor. Nu var det så, att Riksdagen 1906 begärde hos Kungl. Maj:ts förslag om en fastare anställning för de kvinnliga skrifbiträdena i verken och dessas vederlikar. Först 1910 kom det ett förslag i sådan riktning, hvilket dock endast skulle gifva en så kallad proftyp för kvinnliga skrifbiträden, och detta var för fångvårdsstyrelsen. Det förslaget var så insmuggadt, att det förbigick min uppmärksamhet, hvarför icke heller någon motiou blef af mig väckt. I debatten sökte man visserligen göra hvad man kunde för att få det bättre ordnadt än hvad i den kungl. propositionen var föreslaget och det vanns i någon mån, tror jag, men då kunde ingenting väsentligt åstadkommas. Ty det är klart, att då det för en så stor kår skall gifvas nya bestämmelser efter helt nya grunder, så är det mycket lättare att få saken belyst och löneförhållandena tillfredsställande ordnade, om, såsom nu vid denna riksdag, frågan föreligger i hela dess vidd, än då det gäller att bestämma om endast ett enda skrifbiträdes aflöning. Kungl. Maj:ts förslag nu ser redan vidare på denna sak.

Ang. skrifbiträdenas hos nedre justitierrevisjonen aflöning.
(Forts.)

Vi ha nu sett, huru utskottet framhåller, att det är betänkligt att frångå tidigare uppgjorda grunder för lönereregleringar, men dock har utskottet medgifvit och tyckt det vara riktigt, att en välbehöflig förändring i förhållandet mellan lön och tjänstgöringspengar nu göres äfven för äldre, förut antagna skrifbiträden, och detta på grund af den vida mera omfattande utredning, som nu föreligger. Precis samma motiv tror jag kunna gälla i frågan om, huruvida det skall vara lämpligt att här tillägga ett tredje ålderstillägg att utgå efter 15 års tjänstgöring i befattningen.

Nu var det så, att lönereregleringskommittén 1907 framlade ett förslag i detta ämne, och där framfördes uttryckligen och enhälligt inom kommittén, att den högsta lönen på dyra orter borde vara 1,800 kronor, under det att man däremot på andra orter skulle kunna sätta lönen något lägre. Kommitterade hänvisade där med andra ord indirekt på ett så kalladt dyrortstillägg. Nu skall enligt det kungl. förslaget denna lön inberäknadt dyrortstillägg uppgå till 1,600 kronor, under det att, som sagdt, enligt det ursprungliga kommittéförslaget den högsta lönen inberäknadt dyrortstillägg skulle uppgå till 1,800 kronor. Det är egentligen just det förslaget, som jag också väckt, nämligen att maximibeloppet skulle bli 1,800, dock endast på de dyrare orterna. Jag kan således ansluta mig så att säga till lönereregleringskommitténs första förslag. Och detta förslag har nu också förordats af statistiska kommittén, kommerskollegiekommittén och departementalkommittén.

Det kan ju också ha, om icke afgörande betydelse, så dock sitt intresse att erinra om, att Stockholms stad genomfört ny

Ang. skrifbiträdenas hos nedre justitierrevisjonen aflöning.
(Forts.)

lönereglering för alla sina tjänstemän och därvid också i likhet med hvad staten nu skall göra uppfört de kvinnliga biträdena på ordinarie stat. Därvid tog staden till föredöme statens första löneregleringskommittés betänkande och bestämde, att den högsta lönen i denna dyra stad Stockholm skulle vara 1,800 kronor, hvilket sålunda nu är fastställt för de hos Stockholms stad anställda kvinnliga skrifbiträdena. Då kan man tycka, att det blir en orättvis olikhet mellan statens skrifbiträden och stadens. Därtill kommer, att Stockholms stad har ansett sig böra införa mycket kortare perioder för ålderstilläggen, nämligen så att det införts fem ålderstillägg å 120 kronor med tre års mellanrum, under det att de två ålderstillägg, som Kungl. Maj:t här föreslår — och som jag af opportunitetsskäl ansett mig icke kunna göra någon invändning emot — skola utgå med fem års mellanrum.

I den kungl. propositionen för i år har ock föreslagits en speciell lönetyp för särskilda befattningar, nämligen vid postsparbanken och, som jag tror, äfven vid postverket. Där har man nämligen på grund af föreskrifven längre tjänstgöringstid gifvit alla dessa befattningshafvare något högre aflöning, men dessutom reglerat ålderstilläggen på ett annat sätt, nämligen i treårsperioder i stället för femårsperioder. Där har man således kommit till det resultatet, att de kvinnliga skrifbiträdena skola få ålderstillägg efter hvar tredje år, under det alla andra deras vederlikar få det först efter hvar femte år. Nå, det rör kanske Kungl. Maj:t icke för, då man kan förstå, att Kungl. Maj:t icke ville vrida på postsparbankens löneregleringsgrunder, då det ju icke rörde sig om en reglering för verket i dess helhet. Men det visar i alla fall, huru kaotiskt och utan eftertanke den stora löneregleringen från statens sida försiggått.

Jag kan medgifva, att 1,800 kronor är ett belopp, som miljoner människor gärna skulle vilja ha, och framtiden kommer kanske att reglera lönerna på annat sätt, då hela folket får lika möjligheter och tillträde till samma uppfostran, men jag menar, att då dessa skrifbiträden dock måste vara så pass kvalificerade, att de skola kunna renskrifva och maskinskrifva, så måste de i allmänhet ha genomgått åttaklassigt läroverk och äfven kunna något främmande språk för att riktigt kunna afskrifva främmande ord, och då är det orätt att icke låta dem i någon mån i likhet med motsvarande manliga befattningshafvare efter 15 års tjänstgöring kunna påräkna att om möjligt bestå sig med ett eget hem. Man har ju i alla fall varit så pass frikostig mot männen vid omregleringen af verken, att man bör kunna se till, att äfven de kvinnliga tjänsteinnehafvarna i verken kunna få det någorlunda bra ställt vid omreglering af deras löneförhållanden. Jag har ju, som sagdt, äfven åberopat lönereglerings-

kommitténs och tre andra kommittéers förslag samt dessutom gifvit exempel från Stockholms stad.

På dessa grunder skall jag, herr talman, be att få yrka, att ett tillägg göres till mom. a) i den föredragna punkten så lydande: »samt upptages ett tredje ålderstillägg å 200 kronor att utgå efter 15 års tjänstgöring.»

Ang. skrifbi-
trädenas hos
nedre justitie-
revisionen
aftlöning.
(Forts.)

Vidare anförde:

Herr Persson i Stallerhult: Herr talman! Jag begärde ordet med anledning af den föregående talarens yttrande. Han stödde hela sitt yrkande helt och hållet på löneregleringskommitténs första betänkande beträffande de kvinnliga skrifbiträdena i verken. Jag undrar, om icke motionären i denna del har missuppfattat kommitténs hemställan, då han vill göra gällande, att Kungl. Maj:ts af utskottet tillstyrkta förslag innehåller, att dessa fasta biträden, som nu skola uppföras på ordinarie stat, skulle enligt detta få 200 kronor mindre än hvad löneregleringskommitténs förslag angaf. Jag är viss om, att kommitténs första förslag icke innehöll något sådant, och jag tror, att jag skall kunna gifva skäl för det.

Denna fråga har af motionären själf framförts, då han 1905 väckte motion om, att de biträden, som voro sysselsatta i statens verk och statens myndigheter, skulle få fast anställning med sjukhjälp, semester och pension. 1905 års Riksdag afslog den motionen, men motionären återkom 1906, och då biföll Riksdagen motionärens förslag i så motto, att den hemställde i skrifvelse till Kungl. Maj:t, det Kungl. Maj:t täcktes låta utreda och för Riksdagen framlägga förslag, huruvida dessa biträden måtte kunna få en *något fastare anställning*. Löneregleringskommittén fick denna Riksdagens skrifvelse sig tillsänd af Kungl. Maj:t samt utarbetade ett förslag, hvilket aflämnades vid slutet af år 1907. Däri följde kommittén Riksdagens anvisning och hemställde, att dessa biträden, som hade ständigt tjänstgöring inom departementen, skulle få en fastare anställning, så att de skulle bli, visserligen icke fullt likställda med ordinarie stats-tjänare, men i alla fall få lön, sjukhjälp, semester och åldersunderstöd. Kommittén kunde icke föreslå en bestämd lön, utan allenast en maximi- och en minimilön. Den senare hemställde kommittén skulle utgöra 1,200 kronor och den förra, såsom motionären mycket riktigt påpekat, 1,800 kronor. Nu skulle man ju med tre ålderstillägg, såsom motionären hemställt och yrkat, kunna komma upp till dessa 1,800 kronor, men det är att märka, att enligt kommitténs förslag var maximisiffran 1,800 kronor. Hvad är nu maximisiffran enligt Kungl. Maj:ts af utskottet tillstyrkta förslag? Jo, 2,000 kronor. Det är således 200 kronor mer och icke 200 kronor mindre än kommitténs

Ang. skrifbiträdenas hos nedre justitierrevisjonen aflöning.
(Forts.)

förstnämnda förslag. Ja, motionären kan ju säga, att dessa biträden icke komma upp till mer än 1,600 kronor, och då blir det 200 kronor mindre än enligt kommitténs förslag. Det är sant. Men det är att märka, att kommittén hade icke satt dessa biträden så att säga i första och andra klasserna, såsom förslaget nu gäller, utan kommittén hade tänkt sig, att det kan finnas platser, som äro så maktpåliggande och fordra så grundliga kunskaper, att de icke kunna bli betalda med 1,600 kronor, utan att de behöfde 1,800 kronor. Då skulle det ämbetsverk, hos hvilket vederbörande tjänstgör, meddela Kungl. Maj:t, att det har anställt ett eller annat skrifbiträde, som har sådant arbete, att vederbörande icke kan bli betald med 1,200, 1,400 och 1,600 kronor respektive, utan bör ha en något högre lön för sitt viktigare arbete. Och så skulle Kungl. Maj:t bestämma den siffra mellan dessa gränser, som kunde anses vara lämplig. Kommittén gick således ut från den uppfattningen, att här var det mera kvalificerad och mindre kvalificerad arbete, och där-efter skulle man bedöma, huru mycket skrifbiträdena skulle ha, dock att ingen skulle få mera än 1,800 kronor.

Kommittén tänkte sig sålunda 1,800 kronor som maximilönen för dessa biträden, och det är just för sådana biträden, som Kungl. Maj:t nu vill ha 2,000 kronor, hvilket ock kommittén i sitt senare utlåtande föreslagit. Huru kan man då stödja sig på kommitténs första förslag och säga, att kommitténs förslag är 200 kronor mera än Kungl. Maj:ts nu af utskottet tillstyrkta förslag? Det är icke rätt att använda kommitténs motiv på det sätt, som motionären här gjort för sitt yrkande. Faktum är, att Kungl. Maj:ts förslag är 200 kronor mera än kommitténs ursprungliga förslag och icke 200 kronor mindre. Jag ber därför att få yrka bifall till utskottets hemställan i den föredragna punkten.

Herr Lindhagen: Jag ber att få fästa den föregående talarens uppmärksamhet på, att jag endast talat om lönetypen nr 1, och den slutar med 1,600 kronor. Nu har Kungl. Maj:t föreslagit en lönetyp nr 2 för särskildt kvalificerad kvinnligt arbete, något, som dock löneregleringskommittén aldrig drömt om. Och Kungl. Maj:t har till och med antydt, att det kan finnas behof af ännu en tredje lönetyp för ännu mera kvalificerad arbete, allt saker, som den första löneregleringskommittén icke hade i tankarna. Utan den första löneregleringskommittén föresväfvade tanken, att alla dessa biträden skulle tagas i en klump. Den tänkte sig visserligen, att dessa skrifbiträdesbefattningar kunde variera något, så att en eller annan kunde betinga något högre aflöning, men det var dock den stora massan, som nu skall komma in i den första lönegraden — om man ser till sakens

kärna — som kommittén yttrat sig om med hänsyn till deras fastare anställning. Och det är för dessa, som kommittén velat sätta maximisiffran till 1,800 kronor, hvarti då skulle vara inbegripet dyrortstillägg. Och det är att märka, att i den nu föreslagna maximisiffran 1,600 kronor ingår äfven dyrortstillägg, hvilket äfven är fallet — det ber jag ännu en gång få påpeka — med den af mig föreslagna maximisiffran 1,800. Detta belopp är också det, som Stockholms stad ansett vara det skälige.

Ang. skrifbiträdenas hos nedre justitierrevisjonen aflöning.
(Forts.)

Nu har det visat sig, att hos en del kvinnliga biträden det väckts förhoppningar om att genast från början komma upp till en högre lönegrad, och särskildt gäller detta sådana, som äro anställda i statistiskt arbete och som ha stort inflytande i skrifbiträdenas organisationer. Men för den stora massans del är det nog illusioner, som komma att blifva krossade. Dessa kvinnor ha icke haft tillräckligt intresse för de mest nödlidande, de i den första klassen, och därför ha de icke lagt manken till såsom de bort, om de icke endast tänkt på sina egna intressen. Men så går det ju alltid till här i världen. Man tänker först på sig själf.

Jag yrkar bifall till mitt förslag.

Herr Ström: Herr talman, mina herrar! Herr Carl Persson har redan utredt, hvad löneregeringskommittén uttalat rörande denna och liknande lönefrågor, och jag skall därför icke inlåta mig på den saken. Däremot ber jag att särskildt få påpeka en sak, som herr Lindhagen omnämnde. Han framhöll, hurusom dessa skrifbiträden i allmänhet genomgått åttaklassigt läroverk eller rent af aflagt studentexamen. Det är ju just mot en sådan uppfattning, utskottet på det bestämdaste velat uttala sig. Man bör icke af dessa skrifbiträden fordra några sådana examina eller pappersmeriter, utan det bör af dem, såsom utskottet skarpt betonat, endast fordras kunnighet i renskrifning och maskinskrifning. Man har ju alltid framhållit, huru viktigt det är att icke använda öfverkvalificerad arbetskraft, och när man tänker på saken i detta sammanhang, så tror jag, att det icke alls är nödvändigt, att dessa skrifbiträden skola hafva genomgått åttaklassigt läroverk. Man kan visserligen däremot anmärka, att om de icke ha denna kvalifikation, så kunna de icke komma upp i en högre lönegrad. Men jag tror dock, att det är af stor betydelse, att man icke ställer krafven så höga, att man ovillkorligen i och med detsamma skall nödgas tillämpa den högsta löneprincipen. När nu icke andra kvalifikationer än de nämnda erfordras, så anser jag den lön, som är föreslagen och af utskottet tillstyrkt, vara lämplig och rättvis för dessa biträden i verken. Det är på dessa grunder, som jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan i den föredragna punkten.

Ang. skrifbiträdenas hos nedre justitierrevisjonen aflöning.
(Forts.)

Herr Lindhagen: Ja, det är nog mycket riktigt, och jag kan i hög grad gilla statsutskottets uppfattning, att dessa kvalifikationer icke böra föreskrivas, ty hade man föreskrifvit det, så hade man öfver hela linjen för dessa kvinnliga tjänsteinnehafvare liksom för de manliga med motsvarande befattningar bort komma högst betydligt öfver de lönebelopp, som nu äro föreslagna. Men jag vill betona, att detta är just det ungefärliga kunskapsmått, som måste krävas för dessa befattningar. Renskrifning och maskinskrifning, det låter ju mycket enkelt, men att skriva riktigt alla möjliga lärda saker med utländska ord och otydliga stilar, det gör man icke utan en viss underbyggnad. Och i alla fall äro ju dessa aflöningsförmåner icke på långt när jämförliga med männens för motsvarande arbete inom ämbetsverken.

För öfrigt vill jag tillägga, att sympatier i denna riktning lära uttalats äfven inom statsutskottet. Men det är tydligen så, att fortfarande hvilat den gamla andan öfver detta utskott, kompromissens anda. Hufvudsaken är, att man går fram med enighet. Det gör sig så härligt öfver hela landet! Men glömmor man icke då i stället de kommittenter, hvilkas intressen man skulle tillvarata, och hvilka, om de själfva hade haft tillfälle, enhälligt skulle reserverat sig mot utskottets förslag.

Herr Rydén: Jag tillhör dem inom utskottet, hvilka, såsom herr Lindhagen påpekade, hysa sympatier för hans motion. Jag har nämligen inom utskottet yrkat bifall till hans motion, och det är klart, att med den allmänna ståndpunkt, jag intagit, då liknande frågor behandlats, jag icke vill bestrida riktigheten af det han anfört. Men jag skulle vilja leda både motionärens och kammarens och deras uppmärksamhet, som kanske stå bakom motionärens framställning, på, att jag tror, att i statsutskottets betänkande här har denna fråga lagts på helt andra linjer, än förut varit fallet. Och det är närmast det, som gjort, att jag icke reserverat mig. Så länge det icke fanns den föreskriften uttalad, att dessa skrifbiträden skulle vara okvalificerad arbetskraft, det vill säga endast kunna maskinskrifning och renskrifning, och då jag visste äfven det, att det dock praktiserats inom ämbetsverken, att man endast tager dem, som genomgått åttaklassigt läroverk eller tagit studentexamen, så länge ville jag för min del vara bestämdt med om att arbeta för en höjning af denna lönetyp. Och det därför, att om denna lönetyp fastställes äfven för dem, som genomgått åttaklassigt läroverk, så hade mycket snart alldeles som vid statens järnvägar framkommit krafvet på en lägre lönetyp än denna. Såsom t. ex. för de kvinnliga kontorsbiträdena vid statens järnvägar. Och därigenom hade faktiskt dessa kvinnliga skrifbiträdens löner pressats ned. Nu har statsutskottet tydligt skrifvit här, att detta är den lägsta lönetypen för fast anställda biträden i statens verk, och att för

dessa befattningar det endast fordras kunnighet i maskinskrifning och renskrifning. Så snart det fordras studentexamen, så blir det nödvändigtvis en högre lönetyp, och jag vill för min del, då jag icke reserverat mig, och då jag har yrkat på en utredning angående en ny lönetyp, uttala den uppfattningen, som jag vet har synnerligen stark anklang inom statsutskottet, att det finnes en hel mängd kvinnor i verken, som uppfylla dessa kvalifikationer, och som måste komma till en högre lönegrad än den, som Kungl. Maj:t tänkt sig utöfver den andra graden, som vi nu här äfven diskutera om. Inom några ämbetsverk, där jag har haft anledning att lära känna förhållandena, vet jag faktiskt, att det finnes kvinnliga biträden, som utfört sådana arbeten, hvilka, om de skulle utföras af män, skulle fordra icke en första gradens tjänsteman utan rent af en andra gradens tjänsteman med 6,800 kronors lön. Det finnes befattningar, som uppehållas af kvinnor med fullt samma skicklighet, som man kräfver af män.

Ang. skrifbiträdenas hos nedre justitierrevisjonen aflöning.
(Forts.)

Det är nödvändigt att tänka på detta och icke fastslå samma lönegrad för dem, hvilka utföra maskinskrifning eller ha att utföra rent mekaniskt arbete, som för dem, hvilka utföra arbeten, som betalas med 6,800 kronor, om de utföras af män.

Jag tror sålunda, att statsutskottet genom att nu föreslå en löneskala gällande såsom lägsta typ för kvinnliga skrifbiträden har öppnat vägen för den grupp, som herr Lindhagen närmast kämpar för, och jag kan då icke göra annat än yrka bifall till utskottets hemställan och afslag på herr Lindhagens motion. Härigenom är enligt min uppfattning vägen mera jämnad för att nå en tillfredsställande lösning af hela frågan än genom att nu sätta stopp.

Jag har sålunda, herr talman, icke något annat yrkande än bifall till utskottets hemställan, men jag har velat tillkännagifva, att jag icke därmed öfvergifvit min gamla ståndpunkt att söka ställa det så bra som möjligt för kvinnor i statens tjänst. Jag tror, att vi vinna mera på den väg utskottet angifvit, än vi skulle vinna genom ett bifall till herr Lindhagens tredje ålderstillägg för dessa tjänsteinnehafvare.

Herr Lindhagen: Jag kan icke medgifva, att det sista resonemanget är bärande. Om det vore så, att en högre lönegrad också vore beföringstrappsteg för dem, som befinna sig i den lägsta lönegraden, så kunde jag nog gå med på den ärade talarens uppfattning. Men det är icke på det sättet i detta fall utan snarare så, att de som skola in i andra lönegraden, skola komma dit genast, därför att de från början betraktas som kvalificerad arbetskraft, under det att de andra få stanna i första lönegraden hela sitt lif. Under sådana förhållanden håller den ärade talarens resonemang icke streck. Allra minst tycker jag

Ang. skrifbi-
trädenas hos
nedre justitie-
revisionen
aflöning.
(Forts.)

man bör ställa det så, att den stora massan skall få det sämre, därför att man för de privilegierade inrättad en högre lönegrad.

Härmed var öfverläggningen slutad. Herr talmannen gaf propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till det af herr Lindhagen under öfverläggningen framställda yrkandet; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl af herr Lindhagen, i anledning hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs följande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 3) mom. a) af utskottets förevarande utlåtande nr 2, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit det af herr Lindhagen under öfverläggningen framställda yrkandet.

Voteringen utvisade 144 ja mot 48 nej, hvadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

Mom. b.

Styckena 1—5.

Kammaren biföll hvad utskottet föreslagit.

Härefter föredrogos *styckena 6 och 7*; och yttrade därvid

Herr Lindhagen: I den förevarande punkten står Riksdagen inför en principfråga, som alltid kommer att oroa Riksdagen, till dess frågan blir löst på det sätt, som kvinnorna vilja hafva den löst. Jag har därför föreställt mig, att det skulle vara riktigare och ärofullare att nu lösa den på det sättet än att försöka trefva oss fram på tvifvelaktiga vägar.

Nu säga de kvinnor, som tänka öfver denna sak — och min egen rättskänsla och sociala åskådning säga det också — att, om kvinnorna, såsom det är fallet för närvarande, på grund af industrialismens genombrott och andra förhållanden måste ut på arbetsmarknaden och äfven söka vinna offentlig anställning, det allmänna gentemot dessa offentliga anställningar icke har någonting annat att säga kvinnorna än männen, nämligen: ni

skola sköta er tjänst, annars få ni lämna densamma. Emellertid är det ju många privata förhållanden, som kunna inverka på tjänstens skötande. Dock tror jag, att det är mycket olämpligt att lagstifta och reglera rörande dessa förhållanden, hvilka de nu äro, i synnerhet när det gäller individuella, mänskliga rättigheter. Vi göra det i mycket liten utsträckning beträffande männen. Och då böra vi icke heller göra det i större utsträckning beträffande kvinnorna. Ty för det första är det ju en individuell rätt för kvinnan, kan man säga, att gifta sig. Om hon sköter sin tjänst, bör ingen människa ha med den saken att skaffa; och kvinnorna måste gifvetvis göra anspråk på att samhället icke lägger sig i den saken.

Det är i vissa fall, som ett giftermål medför så mycket arbete och förpliktelser, att hustrun icke kan fortfarande sysselsätta sig med tjänsten, liksom det ju också är många saker, som upptaga mannen så mycket vid sidan af hans tjänst, att han icke kan bibehålla densamma. Den saken reglerar sig emellertid själf, genom frivillig afträdelse. Och om dylik reglering icke äger rum, blir det försummelse i tjänsteutföring; och då inträder den disciplinära och straffrättsliga åklagarmakten — så detta behöfva herrarna icke så förfärligt mycket bekymra sig för. Då ni icke bekymra er för er själfva, behöfva ni icke bekymra er för kvinnan i detta fall. Det reglerar sig lika bra för kvinnan som för mannen.

Denna fråga har emellertid äfven en stor social betydelse. Här talas så mycket om minskad äktenskapsfrekvens. Men man kan väl ej tänka sig större inkonsekvens än att förbjuda alla kvinnor, som innehafva fast anställning i statens tjänst, att ingå äktenskap. Man kan ju tänka sig, hvilka oerhörda inre konflikter kunna uppstå för kvinnorna mellan de stora lagar, som regera individen, de sexuella och de ekonomiska lagarna. Det kan väl icke vara riktigt att, såsom också anförts uti ett utlåtande, statsmakterna nu skola skapa ett nytt nunnestånd. Det är ju klart, att kvinnan med mycket större kärlek kan ägna sig åt sitt arbete och inträda med större tillförsikt på sin arbetsbana, om det icke är kvinnan förmenadt, lika litet som mannen, att tänka på äktenskap. Detta är af mycket stor betydelse, tror jag, ur social synpunkt. Och det är i alla fall de vägar, som vi i framtiden komma att gå.

Jag tror, att, om vi lägga handen på hjärtat, vi nog alla äro öfvertygade om, att, när den kvinnliga rösträtten kommer, ett så enhälligt statsutskottsbetänkande som nu förevarande icke vidare kommer fram. Det är en vålnad från en förgången tid, som tagit sig uttryck i denna fruktansvärda enstämmighet, fastän man ju äfven hört, att det var många till och med af statsutskottets medlemmar, som voro helt och hållet med på motionärens tanke. Men det var opportunitetsskäl, kanske klenmodighet

*Ang. skrifbi-
trädenas hos
nedre justitie-
revisionen
aflöning.
(Forts.)*

Ang. skrifbi-
trädenas hos
nedre justitie-
revisionen
aflöning.
(Forts.)

också, som gjorde, att man, trots alldeles motsatta meningar, trädde fram utåt som en enda homogen massa.

Om vi nu först gå till det lefvande lifvet i allmänhet, så finna vi, att där uppdrages icke någon sådan skillnad mellan kvinnan och mannen, att kvinnan icke får gifta sig, utan tvärtom. De stora arbetarmassornas gifta kvinnor måste in på arbetsmarknaden, och samhället gör föga för att skydda dem genom bättre utkomst. Där vore dock verkligen ett ingripande i någon mån på sin plats. Men hvarför skall, då det gäller statstjänare, som hafva en mer tryggad ställning och bättre lön, det vara så oerhördt angeläget att det helst icke bör ifrågakomma, att de kvinnliga kunna få gifta sig utan inblandning från det allmännas sida?

Se vi nu till, huru det i verkligheten hittills gestaltat sig, finna vi af den redogörelse, som lämnats i den kungl. propositionen, att i vissa fall redan är förbjudet för kvinnan att inträda i äktenskap, då hon har en allmän befattning. Det är egentligen för lärarinnorna vid samskolorna äfvensom för kvinnor, som innehafva läkarbefattning. Detta är väl en oerhördt antikverad författning. Att lärarinnor i samskolorna icke skulle få gifta sig är så mycket mer oegentligt, då man vet, att folkskollärarinnorna utan något som helst intrång eller kontroll få ingå äktenskap och äfven göra det. Det kan väl icke vara något af förnämitet, som man velat härmed ha lagt på samskolelärarinnorna, till skillnad från folkskollärarinnorna. Det hvilar någonting af »Guds nåde» öfver hela denna omvårdnad om statens aflönade kvinnor.

I vissa verk tillämpas det så, att om kvinnan gifter sig, anses hon hafva frånträdt sin befattning, men däremot får hon användas — och användes också — till extra arbete. Hon får göra precis samma arbete, men får mindre betalning och hvarken semester eller pension — det gör ingenting. Man har i alla fall räddat den heliga principen att kvinnan icke får hafva ordinarie befattning, då hon blir gift, och det bestämmer myndigheten själf alldeles godtyckligt.

Järnvägsstyrelsen har således utfärdat en order nr 496 af den 27 februari 1908, där det heter: »Träder kvinna, som å ordinarie stat innehar tjänst vid styrelsen, i gifte, skall hon anses hafva frånträdt sin befattning, styrelsen dock obetaget att, då sådant anses lämpligt, bibehålla henne i extra tjänst». De lära för öfrigt få tillsägelse, att de få vara i extra tjänst ett år. Hvarför just ett år, det vet man icke så noga. Men så är det ordnad i kommunikationsverken. De äro i allmänhet en stat i staten, de hafva sin egen lönereglering och sina egna godtyckliga förordningar. Att kunna på något sätt komma till rätta med deras maktbefogenhet tyckes ligga alldeles utom statsmaktens förmåga.

Slutligen är det föreskrifvet om kvinnliga adjunkterna vid folkskolelärarinneseminarier, att då de ingå äktenskap, så beror det på vederbörande myndighets pröfning, om de få behålla sin plats eller icke. Det är ungefär den princip, som nu är föreslagen i statsutskottets betänkande.

Ang. skrifviträdenas hos nedre justitierrevisjonen aflöfning.
(Forts.)

Emellertid kan det ju också vara af intresse att omtala de fall i det lefvande lifvet, då verkligen kvinnor, som äro befattningshafvare, få träda i gifte, utan att någon lägger sig däri. Jag har i detta afseende redan nämnt folkskolelärarinorna. Vidare har Stockholms stad en mängd kvinnliga befattningstagare, som år 1911 fått ordinarie anställning, och staden har därvid icke alls lagt sig i den sak, som det här är fråga om. Det har efter öfverläggning inom vederbörande kommitté och med uppsåt bestämts, att staden icke skulle lägga sig i denna sak.

Nu har ju emellertid löneregeringskommittén kommit med sitt förslag, och däri stadgas den princip, som järnvägsstyrelsen för ett par år sedan ville hafva införd, nämligen att en kvinna skall anses hafva frånträdt sin befattning, därest hon träder i gifte. Man måste ju erkänna, att Kungl. Maj:ts förslag är vida mera välvilligt till sitt åskådningssätt, och det är mycket möjligt, att Kungl. Maj:t i själfva verket med sitt hjärta är på samma sida som kvinnorna. Men Kungl. Maj:t har kanske af opportunitetsskäl och med hänsyn till löneregeringskommitténs många parlamentariska förbindelser ansett klokt att bara lirka bort den värsta udden af kommitténs förslag i detta hänseende.

Emellertid kvarstår ju i Kungl. Maj:ts förslag, att principen icke är riktigt häfdad, och den kan, äfven med den formulering, som förslaget nu har, leda till godtycke, som icke bör äga rum.

För det första kan det frågas: När gift kvinna icke får söka befattning utan särskild dispens från Kungl. Maj:t, hvad skall denna omgång tjäna till? Det betyder i de allra flesta fall detsamma som portförbud. Först är det en särskild ansökning hvarje gång till Kungl. Maj:t och det skall betalas 20 kronor för dispensbref. Sedan vet hon icke, om hon får platsen eller icke, och man kanske icke heller kunnat vänta med dess till sättande, till dess dispensfrågan blifvit afgjord. Kan man låta pröfningen i andra fall öfverlätas åt vederbörande ämbetsverk, så kan man äfven göra det i detta fall. Och tänk, mina herrar, huru ofta en gift kvinna kan behöfva en anställning, just därför att hon är gift. Tänk på så många sjuka eller odugliga män, som gifta kvinnor få underhålla. Det är så vanligt, och dessa kvinnors släp och slit är allra störst. Det första officiella verk, som tillät kvinnor att innehafva ordinarie befattning, var Stockholms förmyndarekammare. Och den första plats, som vi tillsatte, var just en gift kvinna, hvilket skedde därför, att vi visste, att hon behöfde den, och visste, att hennes man, som var sjuklig, kanske snart skulle falla bort. Det gjorde han också, och

Ang skrifbi- nu sitter hon där och har åtminstone någon utkomst för sina
trädenas hos barn och sig själf.

nedre justitie-
revisionen
aftöning.
(Forts.)

Vidare föreslås, att om en kvinna, som innehar en biträdes-
tjänst, ingår äktenskap, hon icke skall vara skyldig att afgå från
tjänsten, därest icke vederbörande öfverordnade myndighet med
hänsyn till tjänstens behöriga upprätthållande finner det nödigt.
Kungl. Maj:t hade i stället föreslagit »med hänsyn till det all-
männas intresse». Utskottet har emellertid på angifvet sätt för-
tydligat och kanske något skärpt detta uttryck.

Häri genom äro kvinnliga tjänstemän i alla fall underkastade
myndigheternas godtycke. Afgörandet beror på de olika chefer-
nas ställning till kvinnofrågan i allmänhet och deras syn på
dessa ting. En styrelse kommer kanske i sak att göra på samma
sätt som järnvägsstyrelsen; en annan kommer att betrakta saken
humanare. Man står särskildt inför den frågan: Huru kommer
vederbörande att tolka bestämmelserna, om kvinnan råkar i barn-
säng? Då måste hon naturligtvis hafva tjänstledighet, och det
få folkskolelärarinnorna. Men det blir godtyckligt för alla myn-
digheter att tolka, huruvida i sådant fall en kvinna skall gifva
sig i väg eller icke. Det är ju också en motsägelse att gifva en
kvinna tillträde till ordinarie tjänst, och låta henne gifta sig och
sedan ändock säga att hon måste lämna sin plats. Ty dessa
kvinnor, som träda i äktenskap, veta icke, huru det i allt fall
kommer att gå för dem. Det hvilat något ohyggligt ovisst öfver
deras tilltänkta äktenskap, och de komma fortfarande att vid ett
ifrågasatt giftermål, som bygger på deras bibehållande vid det
egna arbetets inkomster, blifva tveksamma, om de skola taga
detta steg, ty de veta icke, hvart öfverordnades godtycke en
gång kommer att leda.

Ja, nu har det stora statsutskottet i enlighet med sin tradi-
tion i sådana tveksamma fall som detta, då man vill säga något,
som man icke riktigt är säker på, användt den korta motiverin-
gen, att Kungl. Maj:ts bestämmelser måste anses välbetänkta och
nödvändiga. Då man nu emellertid vet, att många af utskottets
medlemmar varit af en alldeles motsatt uppfattning, är detta ett
ganska belysande exempel på, huru bra parlamentarismen kan
fungera, då den är väl ordnad.

Jag tror, att, med hvad jag nu har sagt, jag visat, att man
väl knappast kan säga, att dessa bestämmelser äro nödvändiga
och välbetänkta. Man kan på sin höjd vara af mycket olika
meningar om desamma. Och då vi se, att t. ex. Stockholms stad
icke alls lägger sig i denna sak och att i fråga om folkskole-
lärarinnekåren man icke lagt sig i densamma, och då man med
säkerhet kan påstå, att dessa bestämmelser komma att bort-
tagas, då den kvinnliga rösträtten blifvit införd, så får jag säga,
att jag tycker, att kammaren skulle handla välbetänkt, om den

bifölle min motion och ströke dessa två moment, hvartill jag nu, herr talman, yrkar bifall.

I detta anförande instämde herrar *Cederborg, Pettersson* i Södertälje, *Wallin, Waldén, Widlund, Johansson* i Uppmälby, *Bärg* i Katrineholm, *Lindley, Sävström, Norin, Edbom, Svensson* i Skönsberg, *Uddenberg, Berg* i Munkfors, *Helger, Persson* i Tällberg, *Anderson* i Råstock, *Nilsson* i Hagaby, *Lundgren* i Björna och *Molin* i Dombäcksmark.

Ang. skrifbiträdenas hos nedre justie-revisionen öftning.
(Forts.)

Herr Ström: Oaktadt de instämmanden, som här gifvits till förmån för herr Lindhagens förslag, tror jag dock nästan, att man svårligen kan tänka sig få ett sådant förslag genomfördt vid denna riksdag. För min enskilda del vågar jag hoppas och tro, att den tid icke skall vara synnerligen aflägsen, då kanske äfven ett dylikt förslag vinner Riksdagens bifall, och jag skulle för visso icke ha någonting att erinra emot detsamma i denna stund, därest jag hade den förhoppningen, att det verkligen kunde gå igenom. När jag nu har en annan åskådning i det fallet, håller jag före, att det är klokast att taga hvad man har hopp om att verkligen kunna få.

Vi ha sett, hurusom olika beslut i Riksdagen så att säga fört denna fråga lyckligen framåt undan för undan. När år 1905 frågan om läroverksreformen behandlades och i sammanhang därmed frågan om kvinnans anställning som lärarinna vid dessa skolor behandlades, sades det alldeles bestämdt ifrån, att kvinnan i och med detsamma hon inträdde i äktenskap skulle anses ha frånträdt sin befattning. Det fanns således alls ingen appell, utan det fastslogs, att kvinnan i så fall måste afgå. Jag tyckte äfven då, att detta var allt för hårdt, och jag hade gärna sett, att man fattat ett annat beslut, något som emellertid den gången icke rönste något allmännare understöd i Riksdagen. När sedermera frågan om skrifbiträdena i ämbetsverken varit före, har man så småningom modererat sin ståndpunkt i detta afseende. Beträffande kommunikationsverken och generaltullstyrelsen heter det, att kvinnlig befattningshafvare skall vid ingående af äktenskap anses ha frånträdt sin befattning, dock med rätt för vederbörande ämbetsverk att under vissa förutsättningar behålla henne såsom extra. Detta var således en liten förbättring med afseende å den gifta kvinnans rättighet. I instruktionen för fångvårdsstyrelsen heter det vidare, att om kvinnlig befattningshafvare ingår äktenskap, skall hon vara skyldig afgå från tjänsten, därest fångvårdsstyrelsen finner det nödigt. Man har således i detta fall så småningom tillerkänt den gifta kvinnan allt större rättighet med afseende å bibehållandet af den tjänst, som hon innehaft före äktenskaps ingående.

När vi nu gå att lagstifta på flere områden, där kvinnan

*Ang. skrifbi-
trädernas hos
nedre justitie-
revisionen
aförning.
(Forts.)*

skall inträda såsom ordinarie tjänstinnehafvare och således bli skyldig att erlägga pensionsavgift m. m. i liket med andra ordinarie befattningshafvare, då bör hon också tillerkännas någon rättighet utöfver hvad hittills varit gällande. Kungl. Maj:t har i det afseendet enligt mitt förmenande tagit ett godt steg framåt. Det skulle kanske icke vara i allo välbetänkt att nu fasthålla vid den åsikt, som herr Lindhagens yrkande innebär, ty då skulle måhända detta af utskottet tillstyrkta förslag falla och ingenting vinnas. Med den formulering, som Kungl. Maj:t föreslagit och utskottet i hufvudsak biträdt, har dock den gifta kvinnan i alla fall fått rättighet att under vissa förhållanden behålla sin ordinarie tjänst.

Herr Lindhagen ansåg det vara olämpligt, att den gifta kvinnan skulle behöfva gå till Kungl. Maj:t för att fortfarande få inneha befattning. För min del tror jag, att detta innebär för henne en större trygghet, än om det öfverlämnades åt vederbörande verk, åt dess chef, att afgöra, huruvida hon skulle ha rätt att söka en befattning eller icke. Jag finner det således icke vara till något men för den gifta kvinnan, utan tvärtom en fördel för henne, att Kungl. Maj:t får afgöra, huruvida hon skall få söka en befattning eller icke, och jag är öfvertygad om, att hennes ansökan därigenom skall opartiskt bedömas.

Med afseende å den lilla ändring i det framlagda förslaget, som utskottet här gjort med hänsyn till tjänstens behöfliga upprätthållande, säger herr Lindhagen vidare, att han anser denna ändring medföra en inskränkning. Utskottet har med densamma endast velat poängtera, att man i det fallet borde ha något mera bestämdt, så att frågans afgörande icke vore alltför sväfvande. Det kan ju alltid vara i någon mån tvifvelaktigt, efter hvilka grunder det allmännas intresse skall bedömas och hvad man i hvarje särskildt fall skall fastställa med hänsyn därtill.

Det, är som sagdt, endast denna lilla ändring i Kungl. Maj:ts förslag, som utskottet här tillåtit sig göra, och då jag tror, att utskottets förslag skall kunna vinna icke blott Andra kammarens, utan äfven Första kammarens bifall, och då vi därigenom taga ett steg framåt, anser jag för min del, att man för närvarande gör klokast i att ställa sig på utskottets ståndpunkt och antaga dess förslag, till hvilket jag, herr talman, ber att få yrka bifall.

Herr Cederborg: I likhet med den siste talaren är jag fullt på det klara med, att hvad som här blifvit föreslaget innebär ett afgjordt framsteg i förhållande till de stadganden i vissa ämbetsverks instruktioner, som här ha citerats, och enligt hvilka kvinnlig befattningshafvares giftermål omedelbart för henne medför afsked jämte förlust af de rättigheter, som hon eventuellt skulle ha varit berättigad till, därest hon fått behålla sin anställning. Det är sant att man därvid lämnat möjlighet öppen

för henne att blifva extra, men man har dock beröfvat henne de bästa fördelarna af hennes dittillsvarande arbete; dessa instruktioner innebära således rent af ett straff för den kvinnliga befattningshafvaren, för den händelse hon ingår äktenskap. Det föreliggande förslaget ställer sig i det afseendet vida bättre, men det kan icke förnekas, att, såsom herr Lindhagen här framhöll, detta förslag lider af den svagheten, att det kommer att bero på de särskilda myndigheternas pröfning, huruvida kvinnlig befattningshafvare skall fortfarande få behålla sin tjänst trots ingånget äktenskap. Man inför därmed i alla dessa kvinnliga biträdens ställning en osäkerhet, som naturligtvis kommer att i viss mån afhålla dem från tanken på äktenskap.

Hvad är det då för erfarenhet, som man här pekat på och som skulle motivera detta förslag? Såvidt jag vet finnes icke någon erfarenhet i den vägen. Däremot ha vi, såsom herr Lindhagen åberopade, en annan och motsatt erfarenhet från ett speciellt område, nämligen från Stockholms kommun. Vid den nya lönereglering, som år 1911 blifvit genomförd för Stockholms stad, har man helt och hållet lämnat den sak, hvarom här är fråga, åsido, så att äfven om kvinnlig befattningshafvare ingår äktenskap, är hon berättigad att kvarstå i sin befattning, och det finnes icke heller något hinder för att till befattningshafvare antaga gift kvinna. Men hvad som är mera värdt att observera är, att detta icke är någonting opröfvadt, utan, när detta infördes, var det endast en tillämpning af en anordning, som under många år praktiserats beträffande hufvudstadens folkskollärarekår, och mig veterligen har denna anordning icke föranledt några som helst klagomål.

Då man således har en erfarenhet, som tycks tydligt gifva vid handen, att det icke är någon fara i att låta den gifta kvinnan behålla sina rättigheter på detta område, skall man då af en farhåga, om hvilken man icke vet, i hvad mån den är grundad, försätta de befattningshafvare, hvarom här är fråga, i en så ovisst ställning som detta förslag i själfva verket innebär? Jag vill fråga: Är den risk, som man i detta fall talat om, verkligen större än den risk, som staten löper i fråga om det stora flertalet tjänstnehafvare? Sjukdomsfall kan ju drabba såväl det ena som det andra slaget af befattningshafvare. Jag vill erinra om, att enligt gällande pensionslag kan man ej en gång bli af med en tjänstnehafvare i förtid, såvida han icke i fem på hvarandra följande år har varit konstant tjänstledig på grund af sjukdom och han sedan visar sig vara till arbete oförmögen under hela sin återstående tjänstetid. Detta är dock en helt annan realitet, som naturligtvis i åtskilliga fall medför för staten högst väsentliga kostnader. Om man därmed jämför de förhållanden, som i detta fall föreligga, tror jag, att man kan säga, att det vore att försätta de kvinnliga befattningshafvarne i en

Ang. skrifbiträddenas hos nedre justitierrevisjonen aflöning.
(Forts.)

Ang. skrifbi-
trädernas hos
nedre justitie-
revisionen
aflöning.
(Forts.)

alltför missgynnad ställning, äfven om man bifölle det af utskottet framlagda förslaget.

Jag ber för min del att få ansluta mig till det af herr Lindhagen här framställda yrkandet.

Herr Lindberg: Vid statsutskottets behandling af denna ytterst intressanta fråga har utskottet haft att välja mellan två olika ståndpunkter. Den ena af dessa ståndpunkter är den, hvarifrån det bestämdt fordras, att en gift kvinna skall få kvarstå i tjänsten, oafsedt hvilka omständigheter som inträffa efter giftermålet. Den andra ståndpunkten är den, där man begär, att den gifta kvinnan skall ögonblickligen vid sitt giftermål taga afsked från förut innehafd tjänst. Jag tror för min del, att utskottet med den formulering, som det här förordat, funnit så att säga den gyllene medelvägen mellan de båda ståndpunkter, på hvilka det här haft att välja.

Nu protesterar bland andra min vän herr Lindhagen mot utskottets uppfattning härvidlag, och det är ju helt naturligt, då han själf i motion förfäktat en annan uppfattning än den, som kommit till uttryck i utskottets förslag. Herr Lindhagen nämnde i sitt anförande för en stund sedan, att utskottets förslag innebure ett ingrepp i kvinnans individuella rätt att ingå äktenskap. Nej, något sådant innebär icke nämnda förslag. Det finnes icke något hinder för en kvinna att ingå äktenskap och fortfarande kvarstå i statens tjänst med den formulering, som utskottet gifvit åt ifrågavarande punkt. Det är väl ingen, som kan förneka, att det vid ingående af äktenskap kan inträffa sådant, som gör att en kvinna ej alltid blir så lämplig till att utföra sitt arbete i statens tjänst, som hvad fallet var före äktenskapets ingående. Herr Lindhagen har hotat oss med den kvinnliga rösträtten och sagt, att när den en gång blir genomförd skola kvinnorna själfva tvinga fram den uppfattning, som det nu strides för. Ja, men det är väl ändock så, att äfven sedan den kvinnliga rösträtten blifvit genomförd, kan icke ens den förändra hvad naturen själf ställt till här i världen, nämligen att kvinnan är kvinna och mannen är man — eller åtminstone borde det vara så.

Herr Lindhagen har vidare talat om, att det lefvande lifvet själf ger oss de anvisningar, efter hvilka vi skola gå, och den siste ärade talaren har velat belysa dessa förhållanden genom att göra gällande, att de gifta skolläraryinnorna skulle vara lika väl kvalificerade att sköta sina plikter som de manliga skollärarynne, och han sade, att honom veterligen hade icke något fall kunnat konstateras, där det befunnits vara olägligt för det allmänna och för tjänstens skötande att densamma innehafvs af gift kvinna. Ja, därvidlag kan påstående stå mot påstående. Jag har dock erfarenhet af, och jag tror att många med mig

skola kunna säga detsamma, att det understundom kan förekomma olägenheter på grund däraf, att den gifta lärarinnan ovillkorligen skall bibehållas vid sin plats efter inträde i äktenskap. Det säges, att det kan inträffa sjukdomsfall för den manlige tjänsteinnehafvaren lika väl som för den kvinnliga och att de i det afseendet äro jämställda. Ja, det är sant, men vi skola icke glömma, att när en manlig tjänsteinnehafvare är borta på grund af sjukdom, är det i regeln endast för egen sjukdom, som han nödgas lämna arbetet, medan kvinnan i det afseendet är i en annan ställning; det är sjukdomsfallen inom hela familjen, som inverka på kvinnans förmåga att sköta sin befattning i statens tjänst. Om mannen blir sjuk, är jag tämligen säker på, att hustrun — om det är en riktig kvinna — icke skulle ha så lätt att sköta sin egen befattning i statens tjänst, därest hon innehar en sådan; vidare kunna barnen blifva sjuka, pigan rymmer kanske, och det är en hel del andra omständigheter, som göra, att den gifta kvinnan icke kan sköta sin statstjänst så, som hon borde.

*Ang. skrifbi-
trädenas hos
nedre justitie
revisionen
aflöning.
(Forts.)*

Med den formulering, som vi gifvit nu ifrågavarande punkt inom utskottet, ha vi gjort det möjligt för en kvinna att, äfven sedan hon ingått äktenskap, kvarstå i sin befattning i statens tjänst, men vi ha lämnat i vederbörande myndighets händer att pröfva, huruvida kvinnan i så fall skulle befinnas vara olämplig att sköta sin plats, och om så skulle vara förhållandet, måste åtgärder vidtagas för att få någon annan i hennes ställe. Det är mycket vackert af dem, som vilja ställa sig i breschen för, att de gifta kvinnorna skola under alla omständigheter få bibehålla sina platser, men det finnes dock en annan kär, som man härvidlag äfven måste taga hänsyn till, och det är hela denna stab af extra kvinnliga biträden, som på grund däraf, att de gifta kvinnorna få behålla sina platser, icke kunna komma upp till de befattningar hvartill de eljest vore berättigade. Det är icke meningen, att platserna i statens verk skola vara, om jag får använda det uttrycket, försörjningsinrättningar för dem, som befinna sig i ömmande omständigheter, här har samhället skyldighet att tråda hjälpende till på annat sätt och på andra vägar. Vi måste fordra, att de, som ha en syssla i statens och kommunens tjänst, öfver hufvud taget alltså i det allmännas tjänst, skola fullgöra sina skyldigheter och verkligen sköta sina platser, så att det icke blir så, att andra få göra arbetet, medan den ordinarie befattningshafvaren uppbär lönen.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Lindhagen: Den siste talaren ställde sig på den ståndpunkten, att det är fullt riktigt, att man försöker mota de gifta kvinnorna, och hans yttrande kan man ju kalla vara en återspeglning af hvad som en gång här i kammaren utgaf sig

Ang. skrifbi-
trädenas hos
nedre justitie-
revisionen
aflöning.
(Forts.)

själf såsom den maskulina renässansen, som vill försöka att i den sista brytningsperioden för det gamla häfda ett manligt åskådningssätt. Den siste talaren framhöll, att det är dock skillnad på man och kvinna och att den kvinnliga rösträtten icke kan införa någon annan princip i naturens ordning än den, som består i denna skillnad mellan man och kvinna. Nej, det kan den visserligen icke, men den kan dock göra gällande en annan princip, som äfven blifvit särskildt inskrifven i det nya socialistiska programmet, den kan nämligen införa människovärdets princip. Den kan göra gällande, att kvinnan är lika mycket människa som mannen, och att man skall kämpa för alla betryckta, såsom också står i vårt program. Med andra ord, det är människovärdet, som är det afgörande, och icke om det gäller en man eller en kvinna.

Den siste talaren ansåg tydligen, att de gifta kvinnorna blott äro i vägen för de arbetssökande. Men huru kan han påstå något sådant. Dessa gifta kvinnor äro också människor, som behöfva arbete; industrialismen har ju fullkomligt tagit ifrån dem hemarbetet och tvungit dem ut på arbetsmarknaden, och det ligger väl i sakens natur, att en kvinna, vare sig hon gifter sig eller icke, behöfver lika mycket arbete och lika goda förhållanden och att icke hon ensamt, därför att hon är kvinna, bör hindras, när hon söker sin utkomst, att ingå äktenskap, under det att detta skall stå männen öppet så mycket som möjligt. Det är ju fullkomligt våld på den mänskliga naturen och en orättfärdighet mot kvinnan såsom människa.

Herr Cederborg: I anledning af några ord, som herr Lindberg fällde i slutet af sitt anförande, måste jag göra ett litet tillägg. Herr Lindberg yttrade något om, att man måste se till, att man icke har andra personer på befattningarna än sådana, som verkligen sköta dessa befattningar. Jag förstår icke, huru man kan komma och anföra något dylikt som motiv i den nu föreliggande frågan, ty åtminstone hvad biträdespersonalen inom de centrala verken beträffar, tror jag, att den allmänna uppfattningen är den, att deras plikttröhet står öfver allt beröm, och således lär man icke i detta fall behöfva riskera, att dessa biträden skola i fortsättningen visa sig mindre lämpade för att rätt sköta sina platser, än de hittills varit.

Herr Persson i Stallerhult: Såsom herrarna se, har jag antecknat mig såsom reservant i denna fråga. Reservanterna yrka ju, att förevarande punkt skall få samma lydelse, som löne-regleringskommittén för sin del föreslog, då den hade denna fråga under behandling. Det kan nu icke falla mig in att framställa något yrkande på bifall till denna reservation; då den skrefs hade jag knappast tänkt, att den skulle vinna mycket

understöd, men jag lät dock anteckna mig såsom reservant, då därmed skulle ges ett tillfälle att yttra sig uti denna fråga här i kammaren, äfven om reservationen därför icke behöfde tagas så mycket i försvar.

Nu har motionären i ämnet här yttrat sig och han har därvid äfven riktat sig emot den i hans ögon illa anskrifna lönerregleringskommittén. Bland annat sade han, att Kungl. Maj:t och utskottet här brutit udden af lönerregleringskommitténs förslag. Ja, mina herrar, lönerregleringskommittén har haft att yttra sig öfver ganska många frågor och framlägga ganska många förslag; kommittén har afgifvit icke mindre än 32 betänkanden, förutom en 8 à 10 digra yttranden i vissa särskilda frågor. Det är alldeles naturligt, att kommittén icke är så att säga initiativtagare, utan har att följa Riksdagen i spåren, och om kommitténs förslag i det ena eller andra hänseendet blifvit ändrade af Riksdagen, är det gifvet, att kommittén sedan i fortsättningen beträffande andra frågor måste följa Riksdagen, ty det går ju icke för sig, att förslag, som framläggas af kommittén, strida emot hvad Riksdagen uttalat. Hvad den fråga angår, som nu är på tal, vågar jag hålla före, att kommittén icke har ställt sig konservativare, än hvad Riksdagen förut gjort. Vill Riksdagen nu i dag fatta ett annat beslut och äfven stryka detta af Kungl. Maj:t och utskottet tillstyrkta förslag, går ju Riksdagen mycket längre än hvad förut varit fallet.

Jag ber att få tillägga, att denna fråga har en stor principiell betydelse. Har Riksdagen fattat ett beslut i enlighet med motionärens förslag, så att de kvinnliga tjänstemännen blifva alldeles likställda med männen, är det alldeles klart, att Riksdagen sedan i alla andra frågor, som röra samma sak, måste följa det sålunda gifna prejudikatet. Det kan nu svaras, att Riksdagen får i hvarje särskildt fall pröfva, huruvida ett beslut, fattadt i enlighet med motionärens yrkande skall äga tillämpning. Men hvart kommer Riksdagen med det? Man har ju då alltid att peka på detta prejudikat, och det är alldeles gifvet, att i och med att Riksdagen fattat ett beslut i öfverensstämmelse med motionärens yrkande, hvori ju en stor del af kammarens ledamöter här instämt, är äfven denna fråga löst, och det lönar sig då icke mera att tala om, att Riksdagen en annan gång skall kunna fatta ett annat beslut. År 1909 upphöjdes till grundlag ett af Riksdagen under föregående valperiod godkändt ändringsförslag af § 28 Regeringsformen, gående ut på att Kungl. Maj:t skulle ha rätt att till vissa statstjänster utnämna äfven kvinnor, som sålunda i det hänseendet skulle blifva likställda med männen. År 1909 beslöt emellertid Riksdagen att i grundlagen icke skulle intagas själfva de detaljbestämmelser, som erfordrades, utan i stället beslöts den lydelsen, att med tillämpning af grunder, som af Konung och Riksdag godkännas, kunna in-

Ang. skriftbländens hos nedre justitierrevisjonen af löning.

(Forts.)

Ang. skrifbi-
trädenas hos
nedre justitie-
revisionen
aflöning.
(Forts.)

födda svenska kvinnor utnämnas till alla de tjänster, som upp-
räknats i paragrafen. När man läser konstitutionsutskottets be-
tänkande och de debatter, som rörande denna fråga förekommo
här i Riksdagen, finner man, att därvid många spörsmål voro på
tal, bland andra äfven denna så kallade giftasfråga. Slutet blef,
som sagdt, att de grunder skulie tillämpas, som af Kungl. Maj:t
och Riksdagen bestämdes. Löneregleringskommittén fick äfven
denna fråga under behandling för att afgifva yttrande om, hvilka
grunder som sålunda skulle fastställas, och kommittén läste då
igenom hvad som uti frågan förekom i konstitutionsutskottets
betänkande samt i debatterna här i kamrarna och afgaf med
stöd däraf sitt utlåtande. Det var icke nog med, att kommittén
i detta fall skötte frågan på egen hand, utan Kungl. Maj:t fann
skäligen att förstärka kommittén med en professor, en lektor, ett
medicinalråd, en medicine doktor och en filosofie doktor, de två
sistnämnda kvinnor. Villkoren debatterades inom kommittén och
uppsattes såsom man kan närmare finna af kommitténs betänkande.
Därvid gjordes vissa inskränkingar beträffande statstjänster. De
inom kommittén, som yrkade att samma villkor skulle gälla för
kvinnor som män, voro de två kvinnliga medlemmarne, de båda
medicine- och filosofie doktorerna. Som sagdt, herrarna kunna
själfva läsa betänkandet och närmare se, huru det förhöll sig
med saken.

Nu hade man kunnat förvänta, att denna fråga skulle ha
förelagts Riksdagen, men de yttranden och invändningar, som af
vederbörande myndigheter och ämbetsverk blifvit gjorda mot
detta förslag, äro så olikartade till beskaffenhet och innehåll,
att Kungl. Maj:t ännu icke kunnat få någon sådan grund, som
Kungl. Maj:t ansett lämplig förelägga Riksdagen, men det är
gifvet, att man har att så snart som möjligt vänta ett förslag
därom, ty innan dessa grunder blifvit af Konung och Riksdag
godkända, står denna förändring af grundlagen endast såsom en
tom bestämmelse.

Det är klart, att om man skulle stryka mom. 6 och 7, hvar-
om här framställts yrkande, har man, så att säga, gått frågan om
fastställande af nyssnämnda grunder i förväg, ty då måste man
hålla sig till hvad Riksdagen sålunda år 1912 godkänt, eller att
det icke skall finnas några bestämmelser alls för ifrågavarande
fall annat än de, som nu gälla för manliga befattningshafvare.

Jag har endast velat erinra om detta, då jag trott, att kam-
maren icke skulle vilja gå längre, än Kungl. Maj:t och utskottet
föreslagit. Om kammaren stannar därvid, har man åtminstone
denna fråga öppen, och man skall då icke behöfva känna sig
bunden af det prejudikat, som uppstår, ifall beslut fattas i enlig-
het med hvad motionären och de, som instämt med honom, på-
yrkat. Till försvar för kommitténs uppfattning, att det föreligger
sådana villkor, som reservationen innehåller, ber jag få erinra,

att sådana villkor — och i vissa fall ännu strängare — gälla beträffande läkare, lärare vid elementarläroverken, realskolorna och folkskolläraryrkesseminarierna, vid postverket, järnvägsstyrelsen och telegrafn och så sent som från år 1911 vid fångvården, och dessa typer, som Riksdagen sålunda godkände vid 1911 års riksdag, böra också tillämpas vid justitierevisionen. När man har sådana frågor att åberopa, som afgjorts så sent som vid 1911 års riksdag, så få väl herrarna bedöma löneregleringskommittén skonsamt för att den hållit sig till Riksdagens beslut och intet annat.

*Ang. skrifbi-
trädernas hos
nedre justitie-
revisionen
aflöning.
(Forts.)*

Jag ber till sist få säga, att jag icke har något emot, om utskottets förslag bifalles, men skulle beslutet fattas i öfverensstämmelse med motionärens framställning, så tror jag, att man därigenom allt för hårdt bundit kommande riksdagar med hänsyn till de frågor af detta slag, som hädanefter skola pröfvas.

Herr Lindhagen: Den siste talaren anförde i hufvudsak endast det, att genom ett bifall till mitt förslag Riksdagen skulle gå mycket längre i detta afseende än den någonsin gjort. Men det är just detta, som är meningen med den nya författningen. Man väntar af oss, att vi nu skola gå litet längre i riktning mot de verkliga principfrågornas realiserande. Då man därtill lägger, att en korporation sådan som Stockholms stadsfullmäktige, som är vald efter graderad röstskala, enhälligt ansett, att man borde gå denna väg beträffande kvinnliga biträden, så tycker jag, att den nya författningsrevisionens kammare borde vara mogen att taga ett lika långt steg.

Herr Ekman: Herr talman, mina herrar! Här äro redan så många skäl framburna å ömse sidor i denna debatt, att icke många ord ytterligare krävas.

Jag vill till en början gärna medgifva, att jag visst icke anser, att det vore någon så stor olycka, om herr Lindhagens motion i detta ämne blefve bifallen. Men jag tror det är klokt att i detta fall följa statsutskottet. Det har redan under debatten af en del talare framhållits, hurusom man därigenom skulle anse sig gå en gyllene medelväg mellan dem, som icke alls vilja medgifva denna rätt för gift kvinna att befordras till ordinarie plats eller för kvinna med ordinarie anställning att i sin tjänst bibehållas efter ingånget giftermål och dem, som vilja såsom herr Lindhagen helt lämna dessa bestämmelser utanför ett beslut i dag. Det var mest dessa klokhetshänsyn, som gjorde, att jag för min del biträdde utskottets förslag, då jag trodde, att därigenom i sak verkligen skulle komma att vinnas ungefär detsamma som herr Lindhagen med sin motion afsåg, på samma gång som det för mig stod alldeles klart att det skulle blifva

Ang. skrifbi-
trädenas hos
nedre justitie-
revisionen
aftöning.
(Forts.)

lättare att få detta beslut genomfördt i Riksdagens bägge kamrar. Enligt hvad jag nu erfarit lär Första kammaren utan votering ha godkänt utskottets förslag i de nu föreliggande punkterna. Vi veta ju alla, att det råder åtminstone tveksamhet i sådant fall som detta om hvad som kan göras till föremål för gemensam votering och hvad som icke kan göras till föremål därför. På grund af denna tveksamhet föreligger här en viss risk, och äfven af detta skäl anser jag mig böra yrka bifall till utskottets förslag, hvarigenom bägge kamrarne skulle stanna i lika beslut.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Herr Rydén: Herr talman! Jag begärde ordet, då jag hörde statsutskottets vice ordförande yttra, att här kunde förefinnas tveksamhet, huruvida gemensam votering skulle företagas. Jag ber då att få opponera mig mot den uppfattningen; här behöfver icke finnas ens ett spår af en sådan tveksamhet. Här föreligger ett alldeles solklart fall, där Riksdagen aldrig tvekat att använda gemensam votering: när det gällt villkoren för åtnjutande af aflöningar ha vi nästan hvarenda gång haft gemensamma voteringar. Hvad skulle här blifva följden, om kammaren bifölle herr Lindhagens motion och Första kammaren utskottets förslag och någon gemensam votering icke skulle ägarum? Då skulle ju en statsreglering här icke kunna komma till stånd på grund af denna olikhet. En sådan situation, som den jag omnämnde, måste föranleda och har alltid föranledt gemensam votering. Detta skäl kan sålunda icke föranleda någon, som eljest sluter sig till herr Lindhagens reservation, att icke bifalla densamma.

När jag nu fått ordet för denna lilla opposition mot en enligt min uppfattning oriktig tolkning af grundlagen, så vill jag tillkännagifva den uppfattning jag företrädt inom utskottet. Jag skulle gärna här i kammaren se, att herr Lindhagens motion blefve bifallen, men saken är den, att hade vi på vänstersidan hållit på herr Lindhagens motion, så är det min bestämda öfvertygelse, att utskottets hemställan utfallit i öfverensstämmelse med herrar Billings, Klingspors och Perssons i Stallerhult reservation. Jag är alldeles öfvertygad härom. Det var under känslan af att äfven om utskottets hemställan, sådan den slutligen blef, skulle bifallas, detta dock var ett så afsevärdt framsteg från hvad som förut praktiserats, att jag icke vågade riskera en sådan utgång genom att uttala en särmening.

Hvad jag opponerade mig mot var 6:te stycket, som innehåller, att gift kvinna må till biträdestjänst befordras allenast efter af Kungl. Maj:t på framställning i hvarje särskildt fall lämnadt medgifvande. Detta är nämligen enligt min uppfattning

intet annat än att skatta åt byråkratien. Här skall föreskrivas i lönevillkoren, att om gift kvinna anställs äfven som extra i statens tjänst hon skall begära Kungl. Maj:ts tillstånd. Hvad innebär detta? Jo, att sökanden får betala 20 kronor eller hvad det är i stämpelafgift för detta dispensbref. Ty när hon gör sin ansökan, hör Kungl. Maj:t vederbörande myndighet, och jag vågar supponera, att det icke ofta kommer att inträffa, att Kungl. Maj:t gör myndigheten emot. Tillstyrker myndigheten, att hon anställs, så går Kungl. Maj:t med på saken, och afstyrker myndigheten, vågar jag antaga, att Kungl. Maj:t icke bifaller framställningen. Realiter innebär icke denna bestämmelse något annat än att den, som söker sådant tillstånd, skall betala stämpel, och på samma gång få Kungl. Maj:t och myndigheten en extra omgång med skrivelser och sådant. Jag opponerar mig alltid mot skrifvårdöme och pappersregemente. Då jag i detta fall icke kunnat finna, att ifrågavarande föreskrift realiter innebär något, men väl att den utgör ett finger åt skrifvarregementet, har jag i statsutskottet gjort ungefär följande yrkande: »att gift kvinna må till biträdestjänst befordras, därest vederbörande öfverordnade myndighet finner henne för tjänsten lämplig».

Jag tror, att i det läge frågan är innebär ett bifall till Kungl. Maj:ts och utskottets förslag ett afsevärdt steg framåt från hvad hittills praktiserats. Å andra sidan är det icke någon risk att bifalla herr Lindhagens yrkande, ty om kammaren bifaller detta förslag, blir endast följd den, att det blir gemensam votering mellan Andra och Första kammarens beslut, och i den voteringen kan intet olyckligare ske för dem, som tänka lika med herr Lindhagen, än att utskottets hemställan blir bifallen.

Jag kommer i voteringen, då jag icke vågar framställa mitt förslag, att denna omgång till Kungl. Maj:t borttages, att gifva min röst åt herr Lindhagens yrkande.

Herr Andersson i Skifarp: Herr talman! I nu förevarande afseende tror jag, att det i realiteten är liten skillnad mellan Kungl. Maj:ts och utskottets förslag samt herr Rydéns förslag. Jag tror, att det varit lika bra, om herr Rydéns förslag förelagat till kammarens afgörande. Men jag är icke lika öfvertygad som herr Rydén om att, om Andra kammaren, då nu Första kammaren fattat beslut i öfverensstämmelse med statsutskottets hemställan, skulle fatta beslut i öfverensstämmelse med herr Lindhagens förslag, gemensam votering skulle kunna äga rum. Tvärtom är jag öfvertygad om, att gemensam votering icke skulle äga rum i detta fall, då här icke är fråga om statsregleringen. Det är icke fråga om ändring i lönerna, utan det är fråga om rätt att söka hos Kungl. Maj:t att äfven såsom gift få innehafva ordinarie tjänst eller ej.

Ang. skrifv-
trädernas hos
nedre justitie-
revisionens
aflöning.
(Forts.)

Ang. skrifbi-
trädenas hos
nedre justitie-
revisionen
aflöning.
(Forts.)

Jag tror, att det är klokast af kammaren, om den vill befordra frågan till väsentlig framgång, att taga utskottets förslag, till hvilket jag, herr talman, ber att få yrka bifall.

Herr Lindhagen: Det förefaller mig mycket sorgligt, om man icke skulle afgöra frågan efter öfvertygelse om dess principiella innebörd. Det hela behöfver icke komma i olag, äfven om denna kammare i en detalj har en annan mening än Första kammaren. Antingen blir det gemensam votering eller också blir det sammanjämkning. I förra fallet beror det på, om man anser dessa villkor sammanknutna med anslagsproposition eller ej. Gör man det, går det, som herr Rydén sade, bra. Anser man icke det, går löneregleringen såsom en särskild punkt, och då blir det sammanjämkning om villkoren, därvid antingen kamrarne få gå hvarandra till mötes på halfva vägen eller också inbjudes den ena kammaren att biträda den andres beslut. Så nog reder sig saken, hur det än går, det kan kammaren känna sig lifligt öfvertygad om.

Herr Rydén: Herr talman! Jag har försökt ägna min uppmärksamhet åt frågan om gemensamma voteringar och den praxis, som gäller för dessa. En af dem, som skrifvit mycket på detta område, den gamle statsutskottsledamoten doktor Tornebladh, fastslår såsom en häfdvunnen praxis att, äfven om praxis från början varit en annan, Riksdagen tillåtit gemensam votering, så snart det är fråga om villkoren för åtnjutande af löneförmåner. Jag skulle också, om jag väntat, att det skulle råda någon tveksamhet i denna fråga, från mitt eget arbete kunnat framdraga ofantligt många exempel, som visa att Andra och Första kammaren voterat gemensamt angående just villkoren för åtnjutande af löneförmåner. Det skall, om jag möjligen möter mothugg, bli mig ett nöje att bevisa, att jag har rätt.

Chefen för finansdepartementet, herr stadsrådet Adelswärd: Herr talman, mina herrar! Jag inser så väl, att många känna sympatier för de skäl, som af herr Lindhagen och andra talare uttalats för utsträckning af rätten äfven för gifta kvinnor till dessa ordinarie platser, men äfven bland dem, som uttalat sig i denna riktning, hafva de flesta framhållit, hurusom dock det förslag, som Kungl. Maj:t framlagt och som i hufvudsak biträds af statsutskottet, innebär ett mycket stort steg framåt. Det har också af flera talare framhållits, att detta förslag utgör, såsom man säger, en gyllene medelväg, och det synes mig vara lämpligt, att man börjar med att taga detta steg framåt och möjligen framdeles fortsätter ytterligare i den riktning, som nu af herr Lindhagen påyrkats.

Mot herr Rydéns anmärkning, att det endast skulle medföra

utgifter för de gifta kvinnorna att nödgas gå till Kungl. Maj:ts för att söka ordinarie plats, vill jag erinra, att, om ansökningen mötes med afslag, vållas ingen kostnad för sökanden, och om den bifalles, lär äfven i detta fall expeditionen af ett dylikt Kungl. Maj:ts beslut kunna lämnas på sådant sätt, att icke någon kostnad uppstår för sökanden.

Ang. skrifbi-
trädenas hos
nedre justitie-
revisionen
aflöning.
(Forts.)

Då utskottets hemställan endast i oväsentliga punkter afviker från Kungl. Maj:ts proposition, har jag icke anledning motsätta mig densamma, utan ber jag få hemställa, att kammaren i likhet med Första kammaren ville biträda utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad, gaf herr talmannen propositioner, dels att kammaren måtte bifalla utskottets förslag i afseende å förevarande stycken af de under mom. b) upptagna bestämmelser och dels att samma stycken måtte utgå ur bestämmelserna; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den förra propositionen. Då votering emellertid begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets förslag i punkten 3) mom. b) styckena 6 och 7 af utskottets förevarande utlåtande nr 2, röstar

Ja:

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren beslutit att styckena 6) och 7) skola utgå ur ifrågavarande bestämmelser.

Omröstningen utföll med 128 ja mot 57 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets förslag.

Styckena 8—10.

Utskottets förslag bifölls.

Mom. c).

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 4.

Utskottets i denna punkt gjorda hemställan blef af kammaren bifallen.

*Punkten 5.**Mom. a).*

Hvad utskottet hemställt bifölls.

*Ang. aflö-
ningsvillkor
för skrifbiträ-
de å hof-
rätts stat.*

Mom. b), angående allmänna villkor och bestämmelser för åtnjutande af aflöning såsom skrifbiträde å hofrätts stat, föredrogs härpå.

Därvid yttrade:

Herr Rydén: Herr talman! Jag har icke begärt ordet för att framställa ett yrkande, utan endast för att yttra något, som jag icke hann att säga före avslutandet af debatten angående förra punkten. Men då det här gäller precis samma sak, anser jag mig berättigad att nu göra ett inlägg, som jag då icke medhann.

Det påstods nyss från något håll, att gemensam omröstning i frågor sådana som den föredragna icke skulle kunna äga rum. Jag sprang då ut för att hämta det sista prejudikat, som jag kunde erinra mig, nämligen frågan om fastställandet af tullverkets stat, hvilket ägde rum vid 1910 års riksdag. Då beslöt nämligen Andra kammaren — jag vill minnas, att det var på grund af motion af herr Jeansson i Kalmar — att till de villkor, som Kungl. Maj:t föreslagit för åtnjutande af aflöning enligt den nya staten, skulle fogas ett mom. 4:o) af denna lydelse: »att, med bibehållande af den i tullstadgan, § 16 mom. 3:o), föreskrifna allmänna tjänstgöringstid, den i § 185 af tullstadgan afsedda arbetstiden hos tullförvaltningarna i och för kontors- och tullbehandlingsärenden, d. v. s. den s. k. allmänna expeditions-tiden, skall öfver hela riket under tid, då seglation vid respektive tullplats pågår, utgöra minst sju timmar dagligen å söcken-dagar» samt »att tjänstemän och betjänte skola vara pliktige, då ej särskilda hinder möta, att å öfvertid mot i nämnda taxa bestämd ersättning utföra de tjänsteåtgärder, som de trafikerande enligt tullstadgan äga påfordra.»

Första kammaren afslog detta yrkande. Frågan huruvida gemensam votering då skulle äga rum eller icke, var föremål för lifliga öfverläggningar i statsutskottet, men man enades om att gemensam votering här skulle ske.

Jag har dragit bara detta sista exempel; men jag skulle kunna ur riksdagsprotokollen uppleta en rad af sådana för att visa, att icke någonsin det varit tveksamhet rådande huruvida gemensam votering kunde äga rum eller icke, så snart det gällt villkor och bestämmelser för åtnjutande af aflöning i statens tjänst. Jag ber om ursäkt, att jag dristat mig att för denna sak begära ordet, men jag tror, att det är nödvändigt, att man

ser upp från början, så att vi ej i en hastig vändning råka att komma in på en uppfattning beträffande gemensamma voteringar, som ej funnits förut i Riksdagen; och särskildt vill jag säga detta på grund däraf, att ingen mindre än vice ordföranden i statsutskottet gifvit uttryck åt den uppfattning, mot hvilken jag här vändt mig.

*Ang. aflö-
ningsvillkor
för skrifbiträ-
de å hof-
rättsstat.
(Forts.)*

Herr Andersson i Skifarp: Herr talman, mina herrar! 65 § i riksdagsordningen lyder sålunda: »När, i fråga om statsutgifter eller beviljning, eller om reglementariska föreskrifter för riksbanken, dess inkomster och utgifter, eller om ansvarsfrihet för fullmäktige i riksbanken, eller om riksgäldskontorets styrelse och förvaltning, inkomster och utgifter, kamrarna fatta stridiga beslut, som ej uppå vederbörligt utskotts förslag varda sammanjämkade, skola bägge kamrarna hvar för sig rösta om de olika beslut, hvori hvardera förut stannat»; o. s. v. Således är det väl ändå fråga om, huruvida det ämne, hvarom det skall voteras, på något sätt vidrör statens utgifter eller inkomster. Detta kan man säga att det gör, när det är fråga om huruvida en tulltjänsteman skall arbeta sju eller sex timmar på tjänsterummet. Därigenom beröras statens utgifter eller inkomster; men då det, såsom här i mom. 6), är fråga om »att gift kvinna må till biträdestjänst befordras allenast efter af Kungl. Maj:t på framställning i hvarje särskildt fall lämnadt medgifvande», då beröras enligt min mening alls icke statens vare sig utgifter eller inkomster.

Det är således två fullkomligt skilda saker det här gäller; och jag för min del anser, så som jag läst författningen, att det här icke kan röstas gemensamt.

Herr Rydén: Herr Andersson i Skifarp har alldeles missuppfattat innebörden af det stadgande, som vi vid 1910 års riksdag voterade om. Det gällde nämligen då icke tiden för tulltjänstemännens närvaro å tjänsterummet — det finnes i en annan punkt i villkoren — utan det, som vi voterade om, var huruvida tjänstemännen skulle vara skyldiga att å öfvertid mot i taxan bestämd ersättning utföra de tjänsteåtgärder, som de trafikerande enligt tullstadgan äga att påfordra. Det gällde alltså en skyldighet mot trafikanterna att enligt den taxa, som är bestämd, på öfvertid, d. v. s. på tjänstemännens fritid, stå till förfogande. *Det* har väl icke med statsregleringen att göra.

Så, som jag läste upp citatet, var det ju icke så lätt att i hastigheten uppfatta detsamma; men det vet herr Andersson, att aldrig i lifvet har denna riksdagsordningsparagraf blifvit tilllämpad så strikt, att man voterat gemensamt bara då det varit fråga om statsutgifter eller statsinkomster. Vi hafva en mängd af gränsfall; men detta är ett fall, där man måste häfda, att det icke finnes någon tveksamhet.

Jag skall icke besvära kammaren längre; men jag har icke velat ge efter, då jag *har* rätt.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll hvad utskottet i förevarande moment hemställt.

Mom. c.)

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 6—9.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

*Ang. löne-
staten för be-
vakningsper-
sonalen vid
fångvården.*

Punkten 10, angående ändringar i lönestaten för bevakningspersonalen vid fångvården.

I en inom Andra kammaren väckt motion, nr 221, hade herr *Lindhagen* hemställt, att Riksdagen ville till förbättrande särskildt af pensionsförhållandena för de lägre tjänstemännen eller bevakningspersonalen vid fångvården besluta, att i den för dem gällande lönestat skulle vidtagas viss förändring i förhållandet mellan grundlön och tjänstgöringspenningar.

Enligt nu gällande stat uppbure den lägre personalen (förutom vissa förmåner för manlig befattningshafvare)

	Lön.	Tjänstgörings- penningar.	Två ålders- tillägg, till- sammans utgörande.	Summa.	Pensions- belopp. Nuvarande.
Uppsyningsman	800: —	700: —	200: —	1,700: —	1,000: —
Öfverkonstapel	700: —	600: —	200: —	1,500: —	900: —
Vaktkonstapel...	600: —	500: —	200: —	1,300: —	800: —
Första vaktfru..	500: —	450: —	150: —	1,100: —	650: —
Vaktfru	450: —	350: —	150: —	950: —	600: —
Kokerska	300: —	200: —	100: —	600: —	400: —

Motionären hade föreslagit följande förändringar:

	Lön.	Tjänstgörings- penningar.	Ålderstillägg.	Pensions- belopp.
Uppsyningsman.....	1,100: —	400: —	200: —	1,300: —
Öfverkonstapel	1,000: —	300: —	200: —	1,200: —
Vaktkonstapel	900: —	200: —	200: —	1,100: —
Första vaktfru	750: —	200: —	150: —	900: —
Vaktfru	600: —	200: —	150: —	750: —
Kokerska	400: —	100: —	100: —	500: —

Utskottet hemställde, att herr Lindhagens ifrågavarande motion icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Ang. löne-
staten för be-
vakningsper-
sonalen vid
fångvården.
(Forts.)

Reservationer hade emellertid afgifvits:

af herr *Thorsson*, som ansett, att utskottet bort föreslå, att herr Lindhagens förevarande motion måtte på det sätt bifallas, att, beträffande nedannämnda å fångvårdens stat uppförda tjänster, 100 kronor öfverfördes från tjänstgöringspenningarna och lades till lönen, så att aflönning och pension bestämdes till följande belopp:

	Lön.	Tjänstgörings- penningar.	Två ålders- tillägg, till- sammans utgörande.	Summa.	Pensions- belopp.
Uppsyningsman	900: —	600: —	200: —	1,700: —	1,100: —
Öfverkonstapel	800: —	500: —	200: —	1,500: —	1,000: —
Vaktkonstapel...	700: —	400: —	200: —	1,300: —	900: —
Första vaktfru..	600: —	350: —	150: —	1,100: —	750: —
Vaktfru	550: —	250: —	150: —	950: —	700: —
Kokerska	400: —	100: —	100: —	600: —	500: —

samt af herr *Kvarnzelius*.

Efter föredragning af utskottets hemställan gaf herr talman-
nen på begäran ordet till

Herr *Thorsson*, som yttrade: Herr talman! Jag har vid behandlingen af detta ärende icke kunnat biträda utskottets förslag, utan har i anledning af herr Lindhagens motion tillåtit mig föreslå, att en viss ändring skulle vidtagas i proportionen mellan den fasta lönen och tjänstgöringspenningarna. Jag har nämligen tillåtit mig föreslå, att af tjänstgöringspenningarna skulle öfverflyttas ett belopp af 100 kronor och läggas till lönen, för att genom denna åtgärd i någon mån höja pensionen för de lägst aflönade vid fångvårdsstaten.

I regel hafva vi ju vid löneregleringar gått ut ifrån att lönen och pensionen skulle stå i det förhållande till hvarandra, att pensionen skall utgå med omkring 70 procent af lönen. Vid uppgörande af den nu föreliggande lönestaten hafva emellertid de lägst aflönade af bevakningspersonalen fallit betydligt under denna normalgräns. Om herrarna vilja göra en jämförelse mellan lön och pensionsförmåner inom fångvårdsstaten, skolen I finna, enligt hvad motionären i sin motion angifvit, att de högre tjänstemännens pensionsförmåner äro gynnsammare än hvad fallet är för tjänstemän af lägre grad.

Det förefaller mig, som om man icke genom bifall till min

Ang. löne- reservation på något sätt bryter sönder sammanhanget mellan
 staten för be- denna och andra lönestater, ej heller förryckes proportionen
 vaktningsser- mellan lön och tjänstgöringspenningar. Den nu rådande olik-
 personalen vid heten i pensionsförmåner mellan högre och lägre tjänstemän
 fängvården. skulle i *någon* mån utjämnas. Endast i ett fall skulle den af
 (Forts.) mig föreslagna pensionen komma att höja sig öfver 70 procent;
 och det är för den löntagare, som föreslås att få 500 kronor i
 pension. Det synes mig således, som om det icke skulle vara
 något afsteg från den regel, Riksdagen hittills har följt, om Riks-
 dagen bifölle det af mig gjorda yrkandet. Den nu ifrågavarande
 personalen komme då i pensionshänseende uti närmare sällskap
 med både tull- och poststaten. De komme fortfarande att stå
 något lägre än tullstatens personal, men komme hufvudsakligen
 i sällskap med postpersonalen. Af helt förklarliga skäl har jag
 icke vågat mig på att göra ett yrkande, som skulle ställa denna
 tjänstemannagrupp högre i pensionshänseende än exempelvis
 post- och tullstaterna, utan jag har tänkt mig att man skulle
 kunna hålla sig inom den gräns, som är tillämplad för dessa
 båda stater.

Med detta anförande, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den af mig vid betänkandet fogade reservationen.

Vidare anförde:

Herr Wiklund i Brattfors: Herr talman! Då motionären icke yrkat bifall till sitt förslag, så torde det vara öfverflödigt att yttra något om motionen; men jag tillåter mig i alla fall att göra det uttalandet, att om motionären beträffande sitt förslag till förändrad lönestat för befattningshafvare vid fängvården hade verkställt samma uträkning som den han i motionen åberopat, så skulle han snart hafva funnit, att den procentskala, som han fått fram ur sitt eget förslag, skulle blifvit ännu mera missvisande än den, som för närvarande gäller och som han i motionen hänvisat till. Pensionsbeloppen skulle nämligen enligt herr Lindhagens förslag komma att variera mellan 64 och 84 procent af slutinkomsten; och detta visar enligt mitt förmenande allenast, hur vanskligt det är, att så där på rak arm göra ändringar och rubba gällande lönestater.

Hvad nu beträffar herr Thorssons reservation, så vill jag för min del villigt erkänna, att den är betydligt mera tilltalande än motionärens förslag. Enligt densamma skulle ju pensionen komma i ett bättre förhållande till slutinkomsten än hvad för närvarande är fallet. Pensionen skulle nämligen enligt herr Thorssons förslag komma att variera mellan omkring 66 och 74 procent af slutinkomsten. Men jag anser i alla fall, att det icke kan vara tillrådligt att nu börja ändra och rent af sönderbryta

en gällande lönestat, som reglerats så nyligen som vid 1910 års riksdag, och som således tillämpats allenast något öfver ett år.

Hvar skulle det ändtligen sluta, om man så där skulle börja att rubba nyss reglerade lönestater, utan att vare sig löneregleryskommittén varit i tillfälle att uttala sig om ändringsförslagen eller Kungl. Maj:t kunnat pröfva dem? Skulle man icke därigenom införa ett tillstånd af osäkerhet, så att man snart sagt hvarje riksdag skulle komma att ändra nyss reglerade lönestater? Om nu till äfventyrs en omreglering af de lägre tjänstemännens pensionsbelopp behöfver ske, hvilket jag för min del anser vara önskvärdt, så att en i förhållande till slutinkomsten likartad pension må komma samtliga befattningshafvare till godo, så bör detta ske icke allenast beträffande denna enda lönestat utan beträffande alla lönestater, så att någon likformighet härutinnan verkligen må komma till stånd.

Jag anser alltså, att för närvarande det icke finnes skäl att bifalla vare sig motionen eller reservationen, och ber därför, herr talman, att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Herr Leander: Det har i viss mån förvånat mig, att icke herr Thorsson fått några med sig på sin reservation utan att han står ensam, och min förvåning ökas ytterligare, när jag hör från statsutskottshåll det erkännande uttalandet, att proportionen mellan lön och tjänstgöringspenningar för fångvårdsstatens lägre tjänstemän icke är fullt riktig. En vaktkonstapel, om vi nu hålla oss till en sådan, har 600 kronor i lön och 500 kronor i tjänstgöringspenningar, men därtill kommer, att han har 100 kronor beklädnadsbidrag per år, hvilket bidrag har formen af tjänstgöringspenningar eller går ut i öfverensstämmelse med dessa. Man kan alltså säga, att lön och tjänstgöringspenningar äro satta till precis samma siffra, och det är väl ändå något ovanligt. Det finnes, mig veterligt, intet annat verk, där detta är förhållandet. På grund däraf få nu också de lägre tjänstemännen vid fångvården lägre pension än deras vederlikar vid andra verk. Denna fråga var nog på tal i löneregleryskommittén, när den hade fångvårdsstatens lönefråga under behandling år 1909, men de lägre tjänstemännen inom fångvården hade blott två år förut fått de nu gällande lönerna fastställda och därför ansåg man det icke vara värdt att göra någon rubbning, ty man hade det mäktiga statsutskottet att räkna med, utan frågan fick då vara. Men när nu frågan kommit på tal, måste jag på det lifigaste yrka bifall till herr Thorssons reservation.

Nu är det visserligen sant, hvad herr Wiklund framhöll, att det är önskvärdt, att enhetliga aflöningar och pensionsförhållanden inom statens samtliga verk komma till stånd, men trots allt som talats och väl kommer att talas härom, torde det dröja

*Ang. löne-
staten för be-
vakningsper-
sonalen vid
fångvården.*

(Forts.)

Ang. löne-
staten för be-
vakningsper-
sonalen vid
fångvården.

(Forts.)

ganska länge, innan vi få en sådan enhetlighet. Därför måste man i fortsättningen som hittills vidtaga partiella förändringar.

Jag ber också att få fästa uppmärksamheten på, att det icke är fråga om att med ett enda öre öka aflöningen för de tjänstemän, det här gäller, utan att det endast gäller att öfverföra 100 kronor från tjänstgöringspenningarna till lönen, d. v. s. lönen skulle komma att ökas enligt herr Thorssons förslag med 100 kronor, men tjänstgöringspenningarna på samma gång att minskas med detta belopp. Det är något, som vi för öfrigt vidtagit i dag rörande skrifbiträdena. För dem äro 100 kronor öfverförda från tjänstgöringspenningarna till lönen, på det att de må komma i bättre ställning i pensionshänseende, och jag kan icke se någon fara uti, att man vidtager samma ändring rörande fångvårdens lägre tjänstemän utan ber, som sagdt, att på det allra lifligaste få tillstyrka herr Thorssons reservation.

I detta anförande instämde herrar *Martin, Holmdahl, Kloo, Ingvarsson* och *Liljedahl*.

Herr Christiernson: Denna fråga var föremål för Riksdagens behandling i fjol. Det var nämligen så, att herr Lindhagen hade motionerat om förändrade pensionssummor för fångvårdspersonalen, men motionen var så skrifven, att den omöjligen kunde behandlas, d. v. s. föranleda till något annat än afslag. I stället för att vara riktigt skrifven, så att motionen hade kommit till statsutskottet, var den skrifven så, att den remitterades till bankoutskottet. Jag hade då olyckan att vara föredragande för bankoutskottet och råkade i kammaren ut för min partikamrat Lindhagens vrede, då jag tillät mig säga, att sådan motionen var den icke kunde tagas under behandling, förrän den blifvit bättre skrifven, men på samma gång förklarade jag, att, om motionen kunde komma till saklig behandling, jag skulle vara den förste att vara med om att tillstyrka densamma. Då nu motionen återkommit i bättre skick, och herr Lindhagen därmed erkänt, att han i fjol var på orätt väg, skall jag be att få yrka bifall till den af herr Thorsson vid betänkandet fogade reservationen.

Jag vädjar till kammarens ledamöter, om det verkligen icke kan vara skäl att göra ett sådant yrkande, som herr Thorsson gjort, då man ser, att pensionssummorna äro så låga som de för närvarande gällande. Vaktkonstaplar t. ex. ha 800 kronor i pension. Det menar jag är en orättvisa, och det får icke bli någon bestående orättvisa, därför att den är af så färsk datum som 1910. Jag tycker tvärtom, att det är mycket bra, att det så snart påpekas, att en orättvisa föreligger, och jag kan icke i likhet med den ärade talaren på norrlandsbanken finna skäl i att orättvisorna skola vara gamla, innan man vågar ändra dem.

Här är orättvisan så mycket större, som det är de lägst aflönade, som drabbas af densamma.

För att icke upptaga tiden längre skall jag, herr talman, tillåta mig att yrka bifall till herr Thorssons reservation, hvilken för staten gör så litet, men som för dessa människor är en gård af rättvisa, och jag förmodar att det, att den senast fastställda lönestaten icke blifvit i denna punkt mera rättvis, beror på något förbiseende, som naturligtvis också Riksdagen ibland kan göra sig skyldig till.

Ang. lönestaten för beräkningsspersonalen vid fängvärd.

(Forts.)

Herr Persson i Stallerhult: Herr talman, mina herrar! Det börjar ju bli vanligt, att de lönerregleringar, som Riksdagen fastställer det ena året, icke hålla sig längre än till det nästa. Jag vill visst icke hafva sagt annat än att, om några misstag begåtts, de skola rättas, men mig förefaller det, som om denna reglering icke vore äldre än att den borde få äga bestånd ännu; och jag får säga, att går Riksdagen in på reservationen eller motionärens förslag här, har man att vänta åtskilliga andra med denna analoga framställningar. Det har försäkrats af reservanten, att man genom ett bifall till reservationen icke sönderbryter sammanhanget mellan lön och pension för öfriga verk, och herr Leander påstod, att det finns icke i något annat verk en sådan disproportion som här. Han började sitt anförande med, att det förvånade honom, att det icke fanns flera reservanter. Jag skall begagna samma ord och säga, att det förvånar mig, att herr Leander, som satt i lönerregleringskommittén, då icke hade ett enda ord till förmån för ett sådant förslag som det han nu så varmt tillstyrker. Ser man efter i lönerregleringskommitténs betänkande, i hvilken kommitté herr Leander satt såsom representant för fängvärdssstaten, finnes där en reservation af honom, men den innehåller endast titelfrågor, icke något annat. Och dem fick han igenom vid regleringen, men icke ett enda öres förhöjning vare sig i fråga om den ena eller den andra arten af löneförmaner. Jag vet, att han kommer att säga, att denna stat var så nyligen fastställd för de lägre tjänstemännen, att kommittén därför icke befattade sig med den. Men märk, att det kungl. brefvet till lönerregleringskommittén icke innehöll något undantag, utan kommittén hade hela fängvärdssstaten till behandling, och när kommittén pröfvat denna del af fängvärdssstaten, fann äfven herr Leander, att den var tillfredsställande. Sålunda tyckes det mig, att man icke behöfde begagna så starka ord som att bli förvånad öfver, att man icke mera reserverat sig.

Nu ber jag att få säga, att denna fråga icke är af så liten innebörd, som den vid första påseende kan synas vara. Ty ändrar man denna stat, måste man se till, att man äfven gör det på andra stater, trots det att man säger, att dessa missförhållanden icke finnas vid andra stater. Jag skall bara nämna en

*Ang. löne-
staten för be-
vakningsper-
sonalen vid
fångvården.*

(Forts.)

eller två stater, och de äro icke heller gamla, såsom herrarna kunna konstatera. Jag skall taga skogsstaten. Där har man uppfört närmare 400 befattningshafvare med namnet kronojägare, med en löneinkomst af alldeles samma belopp, som uppsyningsmannen här har, nämligen 1,700 kronor, och de ha ett pensionsunderlag af 900 kronor, alltså 100 kronor mindre pensionsunderlag än denne uppsyningsman. Sedan ha de därtill ytterligare från och med 50 till och med 200 kronor kontant ersättning från statsverket, därför att de besöka sina skogar inom det område de äro satta till att bevaka. Jag skulle kunna nämna ännu flera verk. I och med detsamma man bifaller reservationen, eller motionen här, måste man sedan följa med på andra områden. Därför tror jag frågan är ganska stor, och att man, som sagdt, icke på detta sätt bör bryta sönder denna lönestat.

Jag kan anföra ett verk till, fastän jag vet, att herrarna säga, och jag medger det, att det icke är alldeles analogt. Om jag nämligen går öfver till det militära området, till underofficerskåren, med hvilken herr Leander velat göra jämförelser i sin reservation till lönereglerns-kommitténs betänkande, hur ställer det sig då? Jo, en fanjunkare har i löneförmåner 2,112: 50 kronor, men om jag icke alldeles minnes fel, har denne icke mer än 1,000 kronors pension. Kommer man sedan till sergeantgraden, hvilken också omnämnes i reservationen och med hvilken det var meningen likställa öfverkonstapeln, så har en sergeant af första klass endast 900 kronors pension men 1,630 kronors inkomst och en andra klass sergeant en pension på 820 eller 720 kronor. Herrarne se sålunda, att dessa försäkringar om, att det icke i något annat verk finnes sådana proportioner som dessa i fångvårdsstaten, icke hålla streck.

Då jag icke vill missbruka herrarnes tålmod med att uppräknat ännu flera, ber jag, herr talman, att få hemställa om bifall till utskottets förslag.

Herr Lindberg: Ehuru jag icke reserverat mig inom statsutskottet, så må jag dock öppet erkänna, att jag sympatiserar med herr Thorsson i hans önskemål. Att jag icke kan biträda min partivän herr Lindhagens motion, beror på samma skäl, som herr Wiklund för en stund sedan relaterade. Saken är ju den, att om man skulle bifallit herr Lindhagens motion, så skulle vi — som herr Wiklund mycket riktigt anförde — i vissa fall komma upp till pensionsunderlag, utgörande 83 % af lönen. Jag håller före, att det är en farlig väg att gå på, detta att alltför mycket höja dessa pensioner. Men å andra sidan kan det icke förnekas, att det ligger en uppenbar orättvisa i, att dessa lägre befattningshafvares nuvarande pensioner äro så låga. Detta är den enkla anledningen till att jag vid detta tillfälle kommer att yrka bifall till herr Thorssons reservation.

Herr Lindhagen: Med denna sak förhåller det sig så, att den lägre personalen inom fängvärderna egentligen fick sin löne-reglering redan 1907, men att ärendet återkom till 1910 års riksdag på det sättet, att visserligen hela löner regleringen för fängvärderna togs i ett sammanhang, men det företrädesvis gällde att reglera löneförhållandena för de högre tjänstemännen. Jag medger visserligen, att samtidigt på grund af framställningar från den lägre personalen uppmärksamhet ägnades äfven åt dess lönefråga, men alla dessa framställningar blefvo afslagna, och däri ligger anledningen till att man då icke kom in på denna pensionsfråga.

*Ang. löne-
staten för be-
vakningsper-
sonalen vid
fängvärderna.*

(Forts.)

Ändamålet med personalens åtgärd att nu, helt anspråks-löst tycker jag, föra fram sin pensionsfråga är icke att åstad-komma något betänkligt afsteg från de principer, på hvilka 1910 års löner reglering är grundad, utan att bringa dessa principer i öfverensstämmelse med dem, som tillämpats vid alla andra löner regleringar. Saken är nämligen den, att för denna personal pensionsbeloppen ställts lägre än för motsvarande befattnings-hafvare i andra nyreglerade verk. Då det nu gällde att komma fram med ett nytt förslag, med hvars genomförande äfven jag ville vara behjälplig, önskade man gärna framlägga till påseende en pensionskala, som verkligen vore rättvis och billig; och då har man tagit till utgångspunkt förhållandena i Stockholms stads lönestat för motsvarande befattningar vid stadens rannsaknings-fängelse. I denna dyra stad är det ju ganska höga pensioner som fastställts. Nu insåg jag naturligtvis mycket väl, att man inom Riksdagen skulle hysa betänkligheter mot att antaga detta enligt min mening riktiga belopp och i stället vilja, såsom herr Thorsson nu gör, gå ned till ett belopp, som svarade emot pen-sionerna för motsvarande befattningshafvare i de reglerade ver-ken. Men nu ligger hela detta förslags tyngdpunkt däri, att dessa tjänstemän blifvit sämre tillgodosedda än alla andra mot-svarande. Anledningen härtill känner jag icke, men ofta är det i liknande fall så, att allting hänger på den grad af energi, som vederbörande öfverordnade myndigheter nedlägga på att föra en lönefråga framåt. Det är sålunda fullständigt felaktigt, då ut-skottet slutar med att säga, att denna stat blifvit fastställd efter noggrann utredning och pröfning, ty i detta fall ha legat till grund endast en slarfvig utredning och en ganska ovederhäftig pröfning. Det är icke någon öfverdrift att säga så, när man har med berådt mod gifvit dessa befattningshafvare en lägre pension än alla motsvarande i andra verk. Man vill således icke på något sätt bryta sönder de principer, på hvilka löne-regleringen är byggd, men man vill, att denna löner reglering skall höjas till samma nivå som öfriga verks.

Nu är dessutom att märka, att det finnes i denna kår en hel del gamla män. Hvarje år afgå åtta à tio stycken, och det

*Ang. löne-
staten för be-
vakningsper-
sonalen vid
fängvärdens.*

(Forts.)

vore bra synd, om de i dessa dyra tider och i all synnerhet om de bo på dyra orter skulle bli tvungna att åtnöjas med en pension, som vore mindre än deras kamraters inom andra verk.

Herr Christiernson erinrade om en liten konflikt, som vi hade förra året och om den vrede, af hvilken jag då skulle hafva upptändts; och han ville göra gällande, att jag nu erkänt, att jag i fjol var på orätt väg. Saken är nog den, att det är si och så med den saken, och jag skall tala om, hur den rätteligen förhåller sig. Förhållandet är nämligen det, att då väcktes af mig samma förslag, men jag hade då icke uppdelat klämman, så att jag framställt något särskildt förslag om huru man skulle ändra förhållandet mellan lön och tjänstgöringspengar. Inseende det omöjliga i att kunna framkomma med någonting, som kunde vinna statsutskottets fulla gillande, hade jag formulerat klämman så, att bestämmandet af nämnda förhållande öfverlämnades till utskottet. Då det nu emellertid i klämman stod taladt endast om pensionerna, blef motionen remitterad till bankoutskottet. Bankoutskottet hade då enligt min mening bort återlämna motionen till kammaren med begäran om dess öfverlämnande till statsutskottet. Det skedde emellertid icke, och då gjorde jag gällande den uppfattningen, att bankoutskottet, då så icke skett, bort i detta fall ikläda sig statsutskottets befogenhet och pröfva motionen. Emellertid erkänner jag, att jag då hade gjort mig skyldig till en otydlighet i klämman, och den vunna erfarenheten har också föranlett mig att nu skriva klämman tydligare. Sålunda har herr Christiernson rätt däri, att det hade varit lämpligt att motionären så gjort äfven förlidet år.

Men min vrede blef icke upptänd häraf, utan den blef upptänd af något annat, som återfinnes äfven i detta betänkande. Där finnes en liten antydning om, att det kan vara betänkligt att på enskild motionärs förslag taga upp en sådan här sak. Men då vill jag verkligen be herrarna, att statsutskottet måtte vara så snällt att ändra sina metoder litet grand i detta hänseende. Det är ju alldeles klart, att folkets behof af att få fram frågor af beskaffenhet att tillhöra statsutskottet bör kunna tillgodoses lika väl af enskilda motionärer som af Kungl. Maj:t. Hvar skulle det eljest bära hän? Om statsutskottet i sådana frågor finner att saken ligger så, att utskottet icke kan fatta ett bestämdt beslut, så bör det vara statsutskottet lika väl som andra utskott värdigt att skriva till Kungl. Maj:t och begära utredning och skyndsamt förslag. Jag har emellertid fått den upplysningen, att statsutskottet aldrig inlåter sig på ett sådant förfarande, utan antingen blir det rent afslag eller också måste det vara fullständig enighet om, att det som föreslås bör gå igenom.

Nu sade herr Christiernson förra gången, att en sådan här fråga icke bör väckas af enskild motionär, ja han gick så långt, att han sade: »Detta är ju rent af ett förslag om ändring i en

lag; och det bör väl icke i all rinlighets namn väckas af enskild motionär utan komma från Kungl. Maj:t.» Detta senare var naturligtvis en öfverdrift, som han icke står för. Det var detta som upptände min vrede, men den saken ha vi ju sedan försonat genom ett mycket vänligt handslag, så att detta tillhör den snö som föll i fjöl.

*Ang. löne-
staten för be-
vakningsper-
sonalen vid
fängvärdn*
(Forts.)

Uti den nödställda belägenhet, hvori dessa orepresenterade människor nu befinna sig, skall jag inskränka mig till att yrka bifall endast till herr Thorssons anspråkslösa och ovillkorligen rättvisa hemställan.

Herr Leander: När jag i mitt förra anförande uttalade min förvåning öfver, att icke flera ledamöter inom utskottet hade gått med herr Thorsson på hans reservation, ber jag att få upplysa herr Persson i Stallerhult om, att jag ingalunda åsyftade honom, ty att han skulle gå med som reservant, det väntade jag rakt icke.

Herr Carl Persson har också förevidat mig, att jag icke reserverat mig i denna fråga inom löneregeringskommittén. Jag yttrade nyss, att frågan om omreglering i berörda hänseende varit på tal mellan representanter för fängvårdsstyrelsen och mig, men vi ansågo icke, att det var värdt att komma fram med den, ty vi hade ju att räkna med dels de öfriga ledamöterna i kommittén, dels det mäktiga statsutskottet och Riksdagen. Därför beslöto vi oss för att tills vidare vara tysta.

Herr Carl Persson har också erinrat om underofficerarnas löner. Jag vill då bara framhålla, att deras pensionsförhållanden nu äro under utredning, och det är alldeles visst och säkert, att de komma att få högre pensioner än de nu ha. Och för öfrigt höra de icke till de civila verken, och det var dem som jag åsyftade.

Jag tror, att om kammarens ledamöter reflektera på denna sak, så skola de finna, att herr Thorssons reservation bygger på fullt rättvisa grunder, och jag ber alltjämt att få yrka bifall till densamma.

Herr Vahlquist: Herr talman! Jag skall endast be att helt kort få yrka bifall till herr Thorssons reservation, för hvilken jag tycker att så klara och kraftiga skäl blifvit anförda, att de måste anses fullt tillräckliga.

Efter härmed slutad öfverläggning framställde herr talman i enlighet med de yrkanden, som därunder förekommit, propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på afslag därå och bifall i stället till den af herr Thorsson i ämnet afgifna reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja godkänd. Votering be-

Ang. löne- gärdes emellertid, till följd hvaraf nu uppsattes, justerades och staten för be- anslogs denna omröstningsproposition:
vakningsper-
sonalen vid
fängvården.

(Forts.) Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställen i punkten 10) af utskottets förevarande utlåtande nr 2, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med afslag å utskottets berörda hemställen, bifallit den af herr Thorsson i ämnet afgifna reservationen.

Voteringen utvisade 92 ja, men 95 nej, vid hvilken utgång kammaren således med afslag å utskottets hemställen bifallit den af herr Thorsson i ämnet afgifna reservationen.

Punkten 11.

Utskottets hemställen bifölls.

Ang. assisten-
ten H. F.
Broströms
rätt till
ålderstillägg.

Punkten 12, angående assistenten H. F. Broströms rätt till ålderstillägg.

Under punkt 11 af förevarande hufvudtitel hade Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen medgifva, att assistenten och arbetsföreståndaren vid centralfängelset å Långholmen Henrik Ferdinand Broström måtte från och med år 1911 tillgodoföras de två för hans tjänst i stat uppförda ålderstilläggen, hvarterda å 400 kronor.

Utskottet hemställde, att Riksdagen måtte medgifva, att assistenten och arbetsföreståndaren vid centralfängelset å Långholmen Henrik Ferdinand Broström måtte från och med år 1912 tillgodoföras de två för hans tjänst i stat uppförda ålderstilläggen, hvarterda å 400 kronor.

Uti en vid punkten fogad reservation hade emellertid herrar A. C. Lindblad, Andersson i Skifarp, Thorsson, Persson i Stallerhult, Rydén och Sjö föreslagit, att Riksdagen måtte medgifva, att assistenten och arbetsföreståndaren vid centralfängelset å Långholmen Henrik Ferdinand Broström måtte från och med år 1913 tillgodoföras de två för hans tjänst i stat uppförda ålderstilläggen, hvarterda å 400 kronor.

Utskottets hemställan upplästes, hvarefter

Herr Rydén anförde: Vid denna punkt ha några ledamöter af utskottet, däribland jag, afgifvit en reservation, i hvilken vi hemställa om bifall till Kungl. Maj:ts förslag i så måtto, att assistenten Broström visserligen må tillgodoföras dessa tjänsteår, men att desamma skola beräknas från och med år 1913 i stället för såsom utskottet föreslagit från och med år 1912. Jag vill i korthet angifva de skäl, som föranledt mig att ställa mig på deras sida, som vilja att denna förmån skall räknas honom tillgodo först från och med 1913 års ingång.

Det är, som herrarna förstå, af rent budgettekniska skäl, om jag så får säga. Jag har för min del den uppfattningen, att såväl stat som kommun måste sträfvä till att så långt det finnes möjlighet uppgöra en fast budget, som ovägerligen skall lända till efter rättelse, försåvidt icke några omständigheter inträffa, som göra, att budgeten icke kan vinna tillämpning. Nu föreligger här en af 1911 års riksdag uppgjord statsreglering, som skall gälla för 1912, och den statsregleringen bör enligt min mening ovillkorligen lända till efter rättelse, försåvidt icke förhållanden, som man icke kunde förutse vid uppgörandet af 1911 års statsverksproposition, inträffat under tiden. I detta fall hafva emellertid inga sådana omständigheter framkommit. Om denne Broström skulle fått sina förmåner beträffande ålderstilläggen redan från och med 1912, så borde förslag därom varit inne redan vid 1911 års riksdag, men att 1912 års riksdag skall på detta sätt göra en afvikelse från den statsreglering, som är fastställd förra året, och detta ehuru inga nya omständigheter gifvit anledning härtill, det anser jag vara så principiellt farligt, att jag velat i tid och redan första gången jag möter detta i statsverkspropositionen påkalla uppmärksamheten för saken. Kungl. Maj:t har till och med gått ända därhän att föreslå år 1911, hvilket jag måste erkänna är något för mig alldeles obegripligt. Ty att vi vid 1912 års riksdag skulle komma att besluta om en utgift för 1911, en utgift, som icke hänför sig till Konungens ekonomiska lagstiftning, och som icke gäller något förhållande, som kunnat inverka vid budgetens uppgörande, det får väl anses vara fullständigt oriktigt.

Kanske komma herrarna att säga, att starka billighetsskäl tala härför. Det må nu så vara; billighetsskälerna må ju gälla hvad de kunna, men längre fram i årets statsverksproposition äfven på denna hufvudtitel skola herrarna finna upprepade brott mot hvad jag för min del vill kalla A och O i fråga om uppgörande af de fasta och säkra budgeter, som vi måste eftersträfvä. Det är därför, som jag redan vid första punkt, som möter oss i årets statsverksproposition, velat påkalla kammarens särskilda uppmärksamhet vid saken.

Ang. assistenten H. F. Broströms rätt till ålderstillägg.
(Forts.)

Ang. assisten-
ten H. F.
Broströms
rätt till
ålderstillägg.
(Forts.)

Nu kommer säkerligen herr Starbäck, som jag ser är redo att begära ordet, att framhålla de starka billighetsskäl, som tala för att i detta fall låta nåd gå före rätt. Men för att slippa begära ordet onödigtvis efter herr Starbäck vill jag säga, att äfven om kammaren skulle besluta, att assistenten Broström skulle först från och med år 1913 räkna denna lönetur, så får han likväl så stora förmåner, som han icke är berättigad till, att han får vara nöjd därmed. Han kommer då i åtnjutande af en pension af den storlek han kan ha rätt till, och som Kungl. Maj:t kommer att bifalla, och han kommer att få ut flera ålders-tillägg på 400 kronor utöfver hvad han har formell rätt att uppbära. Men jag kan icke hjälpa, att det måste vara starkare skäl än hvad som föreligga här, innan man gör en afvikelse från de principer, som böra vara grundläggande vid uppgörande af budgeten.

Jag ber alltså, herr talman, äfven om jag vet, att jag saknar utsikter för mitt yrkande, att få yrka bifall till den reservation, som är afgifven vid denna punkt af herr A. C. Lindblad m. fl.

Vidare yttrade:

Herr Starbäck: Nej, herr talman, herr Rydén misstar sig, jag tänker icke tala om billighetsskäl, utan jag tänker tala om den princip, som han velat fastslå för denna riksdag och kommande statsregleringar. — Jag skall be att få taga detta föreliggande fall till utgångspunkt.

Den 2 mars 1911 har herr Broström gjort en framställning rörande sin rätt till numera i staten för dylika befattningshafvare uppförda ålderstillägg. Den regering, som satt 1911, gjorde af något skäl ingenting vid saken. Så blef det regeringsskifte, och den regering, som kom efter, fann det då skäligt lyssna till den af herr Broström gjorda framställningen och kom således in med ett förslag till 1912 års riksdag. Hade detta regeringsskifte till äfventyrs ägt rum ett år tidigare — något som jag tror, att herr Rydén icke skulle hafva haft så särdeles mycket emot — så hade den nya regeringen sannolikt redan till 1911 års riksdag framkommit med ett förslag, som tillgodosett herr Broströms anhållan, och då hade herr Rydén med sin nya princip i alla fall stått inför eventualiteten att ge herr Broström hans rätt från år 1912. Men eftersom den nya regeringen icke kom till förrän mot slutet af år 1911 och icke kunde göra sig hörd inför Riksdagen förrän år 1912, så finner herr Rydén, att herr Broström skall vänta till 1913. Nej, herr Rydén, låt oss för allt i världen vara en liten smula rimliga när vi ge oss in på nya principer! Det finns så många sådana ändå, vid hvilka statsutskottets medlemmer och herr Rydén själf kunna klamra sig fast

när det gäller att afslå sådana här små, för enskilda individer viktiga anslagssummor. Och jag vill, just därför att detta är den första punkt där denna fråga framträder, redan från början klargöra för herrarna, att när vi nu äro med om att med regeringen i spetsen fastslå en princip, så böra vi se till, att vi icke ur regeringens hand vrida möjligheten att rätta det som kommer att visa sig icke vara såsom det borde, och som den föregående regeringen icke velat rätta. Det är därför som det enligt min uppfattning ligger en stor fara i att just nu, såsom herr Rydén vill göra, fastslå den princip, som inrymmer i den till punkten fogade reservationen, att man först för 1913 skall tillgodose de billiga kraf, som här af regeringen framlagts för Riksdagen.

Detta om principfrågan. Jag är öfvertygad om att herr statsrådet och chefen för kungl. justitiedepartementet nog kommer att framföra skäl för den uppfattning, som varit för regeringen bestämmande; för min del vill jag endast fästa uppmärksamheten på, att fängvårdsstyrelsen och statskontoret — hvilken senare myndighet man dock i statsutskottet är van att tillmäta en mycket stor betydelse — ha uttalat sig till förmån för Kungl. Maj:ts hemställan. Och jag vill nämna, att jag i statsutskottet talade för bifall till denna hemställan, men jag har i saknad af understöd icke velat reservera mig till förmån därför, utan ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Chefen för justitiedepartementet herr statsrådet Sandström: Herr talman, mina herrar! Jag anser mig till en början böra taga litet afstånd från den senaste ärade talarens sammanställande af denna fråga med regeringsskiftet. Jag tror nämligen, att äfven om icke ett regeringsskifte ägt rum, hade säkerligen regeringen för Riksdagen lagt fram denna fråga i samma skick och med samma yrkande som nu föreligger. Så stora äro nämligen, enligt min mening, skälen därför, och jag har absolut ingen anledning antaga, att icke den förra regeringen hade för afsikt att äfven komma fram med detta förslag. Jag antar, att orsaken till att det icke framlades vid förra årets riksdag endast var den, att det icke hanns med därför att vederbörande myndigheters yttranden icke hunno inkomma. Emellertid bör väl den omständigheten, att det icke låg någon kungl. proposition i ärendet på förra riksdagens bord, icke läggas sökanden själf till last, när han ju kommit in med sin ansökan så tidigt som i mars 1911. Jag menar således, att herr Rydéns starkt betonade budgettekniska skäl här motvägas af mycket starka billighetsskäl. Det hade ju varit bra, om redan förra riksdagen kunnat besluta i ärendet — och det hade kanske varit möjligt — men det är icke herr Broströms fel att så icke skedde. Redan detta synes mig vara ett ganska starkt skäl för att man här skall kunna gå efter rätt och billighet, äfven med afsteg — endast ett bland

Ang. assistenten H. F. Broströms rütt till ålderstillägg.
(Forts.)

Ang. assistenten H. F. Broströms rätt till ålderstillägg.
(Forts.)

de många, som skett förut i liknande fall, och som alljämt komma att ske — från de strängt budgettekniska skälen.

Härtill kommer ytterligare, att det är fråga om en man, som under 25 år haft en väl vitsordad tjänstgöring, och detta på en plats, som vid den senaste löneregleringen för fångvården ansetts vara af den maktpåliggande art, att dess innehafvare, så snart han under tio år haft tjänsten, bör hafva dessa två ålderstillägg plus lönen. Vidare tillkommer, att det här gäller en man, som endast har några få år kvar, tills han blir pensionsmässig, och alltså endast under en helt ringa tid skulle få åtnjuta dessa ålderstillägg.

Under sådana förhållanden har regeringen ansett det skäligt, att han redan från 1911, när löneregleringen trädde i kraft, skulle få åtnjuta de båda ålderstilläggen. När emellertid utskottet ställt sig på den ståndpunkt, att det velat gå en medelväg och bevilja dem endast från och med 1912, så finner jag mig böra ansluta mig till denna utskottets uppfattning. Att emellertid gå ännu längre och bevilja honom dessa ålderstillägg först från 1913 skulle innebära en obefogad och obillig prutning, som jag hoppas icke skall förekomma.

Herr Rydén: Herr talman! Det förvånar mig verkligen icke, att herr justitieministern inledde sitt anförande med att taga afstånd från sin partivän herr Starbäcks anförande, där han försökte leda budgeten in på en linje, där jag föreställer mig, att han icke ett ögonblick på allvar vill drifva den. Att draga in denna fråga i de politiska regeringsskiftena föreställer jag mig är så uppåt väggarna, att herr Starbäck åtminstone icke kan få någon annan än sig själf att hålla med därom.

Anledningen till att jag påkallat uppmärksamheten för denna fråga är den, att det på flera hufvudtitlar möter oss sådana afsteg från hvad åtminstone jag, enligt hvad mitt enkla förstånd säger mig, måste anse vara det riktiga i fråga om uppgörandet af statsbudgeten. Jag har ansett det nödvändigt att genast från början föra denna fråga på tal här i Riksdagen, så att man icke kommer in på en väg, som enligt min uppfattning för in i ett fullständigt kaos i fråga om uppgörandet af statsregleringen. Det är nämligen så, mina herrar, att gör man ett afsteg från det riktiga, så blir detta ett precedensfall, ett prejudikat, som kommer att åberopas vid alla möjliga tillfällen och föranleda de mest vidunderliga yrkanden.

Nu har Kungl. Maj:t föreslagit, att 1912 års riksdag, som är samlad för att uppgöra förslag till utgifter för 1913, skulle påtaga sig utgifter, som föra tillbaka ända till 1911 års statsutgifter, hvilka reglerades vid 1910 års riksdag. Hur långt skola vi gå tillbaka här, om vi slå in på dessa vägar och börja räkna baklänges? Nu är det fråga om två år, men hvad hafva vi för

garantier för att det stoppar med två år och icke valsar tillbaka en hel mängd år? Vi ha icke velat vara med på något sådant utan vi ha ansett, att hvarje Riksdag endast skall hafva att göra med den budget, som då föreligger, och vi ha med 1913 års budget att göra.

Ang. assistenten H. F. Broströms rätt till ålderstillägg.
(Forts.)

Här ha anförts rätt- och billighetsskäl. Jag skall be att få anföras ett exempel, hvilket nog litet hvar, som varit med här förut, har i minne. Det framkom för några år sedan ett förslag i kammaren att bevilja en läroverkslärare rätt att räkna lönetur i strid mot den praxis, som dittills varit gällande. Då tänkte kammaren, att detta var ett så enstaka fall, att det icke skulle återkomma, och gick med på förslaget. Men hvad blef följden? Jo, att vi hvarenda riksdag blifvit uppvaktade med motioner från enskilda och med kungl. propositioner, hvari man pekade på detta precedensfall och sagt: »Här skola herrarna gå tillbaka i tiden och räkna tjänsteåren bakåt.» Då har statsutskottet på grund af detta precedensfall ansett sig böra gå med på saken, om det förelegat synnerligen starka billighetsskäl, som talat för en afvikning från lag och gällande författning. »Ja», har utskottet sagt, »finns det starka billighetsskäl, så låt gå, men vi räkna från det års början, för hvilket vi göra upp budget.» Alltså, om 1912 års Riksdag handlägger ärendet, skall man räkna från 1913. Till och med herr Starbäck, som varit med om detta fall — adjunkten Ahlgren, som herr Starbäck drog fram i statsutskottet — skall nödgas medgifva att vi gifvo denne förmånerna, men reagerade mot att de skulle räknas från 1910 års början, och det blef icke heller från 1910 som han fick dem, utan det blef från 1911. Det gick så långt med dessa lärares undantagsförhållanden, och det kom in så många sådana, att till slut läroverksöfverstyrelsen måste inkomma med en skrivelse till Kungl. Maj:t, hvilken ledde till ett yttrande af statsutskottet i fjol eller förfjol — jag minns icke hvilketdera — att nu måste det vara slut med alla undantagsfall, de måste regleras.

Nu stå vi vid fångvårdsstaten. Denna stat började träda i kraft den första januari 1911, och redan hafva vi ett förslag från Kungl. Maj:t om två ålderstillägg, som skola räknas från 1911, samt en motion i fjol från herr Leander, hvari han behjärtat ett ömmande fall. Tro ni icke, mina herrar, att under den tid, som ligger framför oss, under 1913 och 1914 års riksdagar — ja, kanske så länge herr Leander sitter i riksdagen — här skola framkomma till Riksdagens pröfning motioner om ålderstillägg, som skola räknas tillbaka ända från år 1911? Äro herrarna redo att gå in på detta system? Jag unnar visserligen människorna detta, men jag vill bestrida, att det är sant, hvad herr Starbäck vill slänga mig i näsan, att det skulle vara statsutskottsbyråkrati eller något sådant. Nej, det är det icke, men

Ang. assistenten H. F. Broströms rätt till ålderstillägg. jag tror det vara nödvändigt, att Riksdagen försöker hålla på fasta budgeter, som man icke må vika ifrån, om icke absolut tvingande skäl föreligga, som icke kunnat förutses.

(Forts.)

Herr Starbäck rycker på axlarna och tycker fortfarande att jag är byråkrat, men jag skulle vilja se, om herr Starbäck släpptes lös att ordna sådana saker, hur det då skulle se ut.

Jag yrkar afslag på utskottets hemställan.

Herr Starbäck: Huru som helst är jag öfvertygad om, att ingenting skall kunna ändra min uppfattning här.

Jag vill först säga, att då jag ställde denna fråga i samband med regeringsskiftet, så var det visst icke för att göra politik. Herr Rydén torde icke kunna förneka, att det är en ny princip han vill att man skall godkänna. Man har visat på många exempel från föregående riksdagar, då man icke velat fastslå en sådan princip, som det nu är fråga om. Om man skall gå in på en sådan princip, är det väl olämpligt att göra det vid ett regeringsskifte, ty det kan hända att den regering, som nu sitter, kan på en hel del sådana punkter ha en annan syn än den, som gått, och om man lägger den synen på saken, att man icke skall bevilja något retroaktivt, ja, då har man för den nya regeringen omöjliggjort att vrida rätt det, som den anser böra vridas rätt. Det är den synpunkt, som jag anser att man bör ha här.

Hvad nu herr Rydéns principiella skäl gentemot billighets-skälen angår, skulle det hafva varit mycket intressant att höra herr Rydén anlägga denna fasta ståndpunkt, då det gällde 1907 års reglering af järnvägspersonalens löner, och slå fast, att vi icke borde bevilja något retroaktivt. Det var då den stora massan af den lägre järnvägspersonalen, som fick sina löneförmåner retroaktivt gällande. Jag tror, att man ändå bör fundera någon liten smula på saken, innan man så där med stor aplomb vill fastslå någonting, som absolut nödvändigt bör följas.

Jag vädjar till herrar riksdagsmän: skall det verkligen behöfva vara på det sättet, att icke Riksdagen, såsom vi nu hört från malmöbanken, skall ha rätt att bedöma hvarje särskildt fall med öppna ögon? Aldrig, mina herrar! Utom i de allra yttersta undantagsfall bör Riksdagen anse sig ha rätt att retroaktivt bevilja en sådan framställning som denna, vare sig den kommer från enskild motionär eller från Kuugl. Maj:t. För mig gäller verkligen i detta afseende lefvande lifvet något mera än budgetstekniska synpunkter, och herr Rydén får ursäkta, att jag icke på något sätt känner mig öfvertygad om det riktiga i denna ståndpunkt, utan vidhåller mitt yrkande.

Herr Leander: Herr talman, mina herrar! Jag ber att få erinra om ett analogt fall, då statsutskottet vid 1911 års riks-

dag hemställde, att Riksdagen måtte medgifva, att underträdgårdsmästaren vid universitetets i Lund botaniska institution, Gustaf Olander Nilsson, finge för erhållande af ålderstillägg å sin innehafvande befattning, under i öfrigt gällande villkor, tillgodoräkna sig den tid af åren 1906—1909, hvarunder han vid nämnda institution tjänstgjort såsom äldste trädgårdsdräng med full tjänstgöring.

Ang. assistenten H. F. Broströms rätt till ålderstillägg.
(Forts.)

Denne Nilsson var uppförd på extra stat. 1909 års Riksdag uppförde den befattning, han innehade, på ordinarie stat. Han konstituerades och erhöll också då benämningen underträdgårdsmästare i stället för den äldre benämningen trädgårdsdräng. Sedan nu Riksdagen beviljat detta, kom han att få sitt ålderstillägg från och med 1911 års början. Alltså beslöt Riksdagen betydligt senare på året, än hvad nu är fallet, att han skulle från och med det året tillgodoräkna sig sitt ålderstillägg. Då reserverade sig icke herr Rydén och icke heller någon annan, utan det gick obehindradt igenom. När nu Broström, som icke endast tjänstgjort fem utan tjugufem år, kommer med denna ansökan, så vill man af formella skäl afslå den. Broström har icke säte och talan här i denna församling och bör väl i all rimlighets namn icke blifva lidande på grund af sådana formella skäl, som här anförts. Han har en mycket viktig och makt-påliggande befattning, isynnerhet sedan arbetsdriften vid fångelserna utvecklats, som nu skett. Han är väl förtjänt af den aflöning han åtnjuter, och hans ekonomi är icke bättre, än att han mycket väl behöfver dessa ålderstillägg. Man får väl ändå taga hänsyn till rättvisa och billighet. Billighetsskålen få väl icke alldeles slopas, och då Riksdagen förut handlat på sätt utskottet föreslagit utan någon reservation, förstår jag icke, hvarför just herr Broström skall få sitta emellan, utan ber att få yrka bifall till utskottets hemställan. Enligt min uppfattning hade det varit mest rättvist, om Kungl. Maj:ts förslag vunnit Riksdagens bifall.

När herr Rydén talade om, att jag i följande kommit fram med en sådan här motion, får jag verkligen ärligen säga, att såvidt jag vet hvad jag gjorde i följande, jag icke har någon kunskap om att jag väckte en sådan motion då. Men Kungl. Maj:t kom fram med proposition i en liknande fråga, och då talade jag för den, men jag väckte aldrig motion.

Herr Rydén: Det var kanske ett minnesfel, att det var herr Leander, som väckte motion i saken, men, om det var Kungl. Maj:t, som framlade proposition, talade herr Leander i hvarje fall för bifall. Statsutskottet afstyrkte då, och Riksdagen afslog. Vi ha en liknande motion i år, och det lär kunna uppsökas åtskilliga personer ännu att motionera om under en fortsatt riksdagsmannabana.

Ang. assistenten H. F. Broströms rätt till ålderstillägg.
(Forts.)

Vidare vill jag inlägga min gensaga mot herr Starbäcks yttrande, att jag i någon mån afser, att man skulle göra ett uns af intrång på Riksdagens rätt att bedöma, hvad som i hvarje fall må vara riktigt och lämpligt. Men jag vädjar till herrar riksdagsmän, om det icke är så, att alla äro betjänta med, att statsbudgeten göres upp så fast och tillförlitlig, som det är möjligt. Tänk på kommunerna! Hur ofantligt lida icke många kommuner af, att de icke ha samma tillfälle som Riksdagen, att lagen icke utstakar samma vägar för dem att uppgöra fasta budgeter till fromma för sin ekonomi. Det är en af de fundamentala principerna för statsregleringen att göra upp en fast budget, som skall följas, om icke undantagsförhållanden nödvändigt påkalla afsteg. Jag är säker därpå, att land och folk och framför allt statsfinanserna komma att vinna kolossalt på, att sådana principer upprätthållas och uttalas. Jag kan för min del icke medgifva, att här föreligger något sådant undantag, att man därför bör gå ifrån en princip.

Här sades af herr Starbäck, att vi gått ifrån principen vid 1907 års löneroglering för järnvägstjänstemännen. Det är för mycket begärtdt af herr Starbäck, att jag äfven då skulle ha stått här och häfdat min ståndpunkt i saken. Jag tror icke, att jag hade hållit mitt jungfrutal, då frågan afgjordes. Det var ju så, att vi då hade löfte från Kungl. Maj:t, att, därför att det icke hanns med att framlägga förslag i saken för 1906 års Riksdag, Kungl. Maj:t skulle till 1907 års riksdag inkomma med förslag, att det skulle räknas retroaktivt.

Det var på samma sätt år 1909 eller 1910 beträffande postverket. Då afvisade vi Kungl. Maj:ts proposition, som framlades kort före det ögonblick, Riksdagen skulle åtskiljas, och reagerade däremot; men vi skrefvo i riksdagsskrifvelsen till Kungl. Maj:t, att Riksdagen skulle med välvilja upptaga en framställning att för detta särskilda undantagsfall låta lönerogleringen räknas retroaktivt. Är detta jämförligt med det nu föreliggande fallet?

Nu talade herr Leander här om ett fall, som skulle utgöra ett exempel. Nej, var så god! Herr Leander har icke lärt sig distinktionerna här. Eljes skulle han ha förstått, att det icke var ett likartadt fall, som han relaterade. Det gällde en man, som innehade en tjänst, hvilken endast fick en ny benämning, när man uppgjorde staten. Anställningen var densamma, men platsen fick ett annat namn, och då ansåg statsutskottet — såsom det gjort i alla tider, då skäl förelegat — att tjänsteårsrätten icke borde förtagas vederbörande därför, att t. ex. en vaktmästaretjänst blef kallad förste vaktmästaretjänst. Sådant var ungefärligen det fall, om hvilket herr Leander talade, ehuru han icke fattat det riktigt.

Jag skulle kunna åberopa otaliga fall, då Riksdagen hållit

på, att ålderstillägg skola börja med det år, som kommer näst efter det, då Riksdagen medgifvit desamma.

Med fallet Ahlgren, som herr Starbäck alltid anför mot mig, förhöll det sig så, att vid 1910 års riksdag förelåg motion, att han skulle få räkna baklänges såsom denna mannen. Då tillstyrkte statsutskottet och biföll Riksdagen, att han från den 1 januari 1911 skulle få räkna sig dessa förmåner till godo. Det är ett fall, som alldeles talar till förmån för min uppfattning. Ett annat rinner mig i minnet. Då justitierevisionen skulle få sin provisoriska lönereglering, föreslog Kungl. Maj:t, att man där skulle få räkna baklänges, men statsutskottet afstyrkte och Riksdagen beslöt enligt utskottets hemställan såsom en helt naturlig sak.

Jag hemställer därför, om det icke är skäl att låta ordning och reda få råda.

Herr Starbäck: Jag ber om ursäkt, men fallet Ahlgren har jag icke ryckt fram i debatten. Det finnes därför ingen anledning, hvarför jag skall få höra af herr Rydén, att jag »kastar honom det i näsan», såsom han har det angenäma sättet att uttrycka sig, när det går honom emot. Jag har aldrig gjort det. I statsutskottet talade jag om fallet, men man behöfver väl icke här i kammaren upprepa allt, som man sagt i statsutskottet. Jag har åtminstone icke funnit det nödvändigt. Hvad nu emellertid fallet Ahlgren beträffar, så kan jag det icke fullt utantill. Det förhöll sig dock något annorlunda, än här ifrågakommit. Det gällde en mycket afsevärd förmån för honom — han hade redan af Kungl. Maj:t fått afsevärdt många förmåner. Jämför man dessa båda fall, så tror jag, att icke ens min vän herr Rydén skall kunna förneka, att Riksdagen var mycket frikostigare mot Ahlgren än den skulle vara mot Broström, om den godkände denna Kungl. Maj:ts framställning.

Öfverläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmanen framställde i öfverensstämmelse med de därunder gjorda yrkandena propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den af herr A. C. Lindblad m. fl. afgifna, vid punkten fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse den förra propositionen hafva flertalets mening för sig. Som votering likväl begärdes af herr Rydén, uppsattes, justerades och anslogs en voteringsproposition af följande lydelse:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 12) af utskottets förevarande utlåtande nr 2, röstar

Ja;

Ang. assistenten H. F. Broströms rätt till ålderstillägg (Forts.)

Ang. assisten-
ten H. F.
Broströms
rätt till
ålderstillägg.
(Forts.)

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den af herr A. C. Lindblad m. fl. afgifna, vid punkten fogade reservationen.

Sedan röstsedlarna afgifvits samt en af dem blifvit aflagd och förseglad, uppräknades sedlarna i vanlig ordning, och utvisade dessa 94 ja och lika många nej. I följd häraf öppnades den aflagda sedeln, hvilken befanns innehålla nej; och hade kammaren alltså bifallit den af herr A. C. Lindblad m. fl. afgifna, vid punkten fogade reservationen.

Efter härpå skedd föredragning af *punkten 13*, angående väckt motion om direktören vid straffängelset i Västerås Carl Emil Wallgrens ålderstillägg, yttrade motionären

Herr Leander: Herr talman! Det är icke mycket angenämt att tala för en betryckt vän och veta, att det icke gagnar till något, och därför vill jag afstå därifrån. Men fastän jag icke har något yrkande att göra, så är jag fullt öfvertygad om att fängelsedirektören Wallgren i fråga om sitt anspråk på att för erhållande af ålderstillägg få tillgodoräkna sig sin ordinarie tjänstetid vid centralfängelset i Göteborg har den moraliska rätten på sin sida.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Ang. anslaget
till skrifmate-
rialier och
expenser, ved
m. m.

Punkten 14, angående anslaget till skrifmaterialier och expenser, ved m. m. föredrogs härefter; och begärdes ordet därvid af

Herr Thorsson, som anförde: Herr talman, mina herrar! Jag har intet annat yrkande att göra än om bifall till utskottets föreliggande framställning. Men detta ärende är sammanbundet med ett annat ärende, som förekommer litet längre fram i utskottets utlåtande. Här gäller det nu att skilja på dessa expensmedel och utbryta tryckningskostnaderna. Det är de uttalanden, som äro gjorda här i föregående beredning af detta spörsmål, som föranleda mig att säga några ord.

Det har suttit en särskild kommitté, som haft till uppgift att uträkna möjligheterna för att få det statistiska trycket utfördt efter något billigare pris än hittills. Vidare har Kungl. Maj:t tillkallat en särskild sakkunnig, som utfördt en omfattande undersökning, hvarvid han kommit till det resultat, att tryckningskostnaderna numera uppgått för de olika verken till i rundt tal

en half miljon kronor. Det framhålls på sidan 43 uti utskottets utlåtande af den kommitté, som haft denna sak under förberedande behandling, att statsverket till följd af bristande kontroll möjligtvis varit utsatt för öfverdebiteringar, och kommittén anser det vara önskvärdt för att åstadkomma en billigare tryckning, att en person tillsattes, som ägde full kompetens att bedöma tryckeriräkningarnas innehåll och de debiteringar, som där äro gjorda. Men de sakkunniga, eller hvad jag skall kalla dem för, som suttit i denna kommitté, anse, att just det uppdraget är af sådan kräfvande natur, att statsverket skulle anställa en tjänsteman, som till och med skulle intaga en undantagsställning från andra tjänstemän, det vill säga han skulle ha en alldeles särskildt hög betalning för det uppdraget. Här slår emot mig det gamla resonemanget, att en människa icke kan vara ärlig och tillvarataga statens intressen, utan att han har en betalning, som öfvergår hvad i allmänhet människor ha. Mot en sådan uppfattning vill jag i mitt stilla sinne reagera.

Jag tror icke heller det skulle vara för statsverket gagneligt, att inrätta en sådan särskild tjänstemannainstitution med ty ätföljande medhjälpare till chefen i fråga, utan min åsikt är, att man bör taga steget fullt ut och ordna tryckerifrågan på sådant sätt, att statsverket får hela denna fråga fullständigt i sin hand. Det är orimligt att tänka sig en annan lösning af frågan, då ju statsverket är en betydligt större beställare af trycksaker än hvad som framgår af t. ex. herr Södermarks utredning. Han har kommit till det resultatet, att tryckningskostnaderna i runda tal uppgått för år 1910 till en half miljon kronor och för år 1908 till 384,600 kronor. Jag har haft tillfälle att taga del af en annan undersökning, som också är ägnad att belysa, hvad statsverket egentligen utbetalat i tryckningskostnader. Den undersökningen gaf till resultat, att statens tryckeriräkningar i olika verk och inrättningar år 1908 uppgingo till sammanlagdt 1,200,000 kronor i stället för, såsom här är angifvet, cirka 400,000 kronor, alltså öfver 1 miljon kronor 1908, och då är icke i dessa af mig angifna tryckningskostnader inräknadt, hvad riksdagstrycket har kostat. Det förefaller mig under sådana omständigheter, som om regeringen, i händelse den reflekterar på kommitténs förslag, icke så utan vidare borde gå på och sätta till en herre med hög lön, som skall försöka hålla boktryckarna i schack, om jag får begagna det uttrycket, utan rimligare synes mig saken böra ordnas så, att statsverket tager hela tryckningsfrågan i sin hand. Jag har den uppfattningen, att, om statsverket med nuvarande tryckeripris ville sluta aftal med någon tryckeriägare om tryckning för statsverkets räkning, skulle statsverket kunna betinga sig t. ex. 75 procent på nettoafkastningen och genom fondering af dessa medel om några år sättas i tillfälle att inlösa en lämplig tryckerirörelse och på så sätt föra detta spörsmål i land.

Ang. anstaget till skrifmaterialier och expenser, ved m. m.

(Forts.)

Ang. anslaget
till skrifmate-
rialier och
expenser, ved
m. m
(Forts.)

Kungl. Maj:t har icke uttryckt någon bestämd uppfattning i fråga om det uttalande, som är gjordt af vederbörande, som behandlat detta ärende. Jag har därför, så långt mina ringa ord kunnat nå, till regeringens begrundande velat fästa uppmärksamheten på, att det i fråga om denna sak gäller åtskilligt större poster, än hvad som framgår af den utredning, som återfinnes å sidan 50 i detta utskottsutlåtande. Vi ha i själfva verket att röra oss med mer än dubbelt så stora summor.

Nu har det sagts, att det måhända icke vore möjligt, att staten kunde ordna detta på ändamålsenligt sätt, därför att statens tryckeriarbeten särskildt under riksdagstiden hopas till så våldsamma massor, att de icke skulle kunna effektueras. Men om jag tänker mig, att järnvägsstyrelsen ensam årligen trycker för 426,000 kronor, telegrafstyrelsen för 120,000 kronor och postverket för öfver 150,000 kronor, så skulle det förvåna mig, om icke dessa verk tillika med statistiska centralbyrån och kommerskollegium skulle kunna inleverera sina arbeten till tryckeriet i den ordning, att detsamma hade en jämn och riklig sysselsättning åt sin personal under öfriga tider af året. Genom att i viss mån låta dessa arbeten hvila under riksdagsperioden skulle till och med ett forceradt riksdagstryck blifva tillgodosedt.

Då man nu delvis i motiveringen gett sig in på spørsmålet att ordna kontrollen öfver tryckerikostnaderna och att söka tillförsäkra statsverket ett billigare tryck, så har det förefallit mig, som om jag hade liksom rätt att påkalla uppmärksamheten på frågan i hela dess vidd. Jag har emellertid, herr talman, intet annat yrkande att göra än om bifall till det förslag, som innebäres i statsutskottets yrkande, nämligen att sönderdela kostnaderna på nu föreliggande anslag.

Härpå yttrade:

Herr Hildebrand: Herr talman, mina herrar! Jag har icke heller något särskildt yrkande att göra, men då herr Thorsson berört en sak, som är synnerligen viktig för statsverket, ber jag att få göra ett inlägg i debatten. Jag ber då att få påpeka, att herr Clason i Första kammaren väckt en motion, som går till tillfälligt utskott och som vi i sinom tid erhålla. Denna motion innebär yrkanden, som göra, att vi då få taga upp denna fråga i sin helhet. När emellertid herr Thorsson nu berört saken, skall jag anhålla att få yttra några ord. Jag tror i likhet med herr Thorsson, att det vore alldeles oriktigt, om statsverket skulle stanna vid anordnandet af en efterföljande kontroll på tryckeriräkningar, utan här gäller det nog en viktigare sak, och det är att få till stånd en anordning i fråga om tryckeriorderna, hvarigenom dessa kunde ställa sig så fördelaktiga som möjligt för statsverket. Om man tar i be-

traktande frågan om olika format, uppställningar af tabeller och dylikt, finner man nämligen, att det med hänsyn till de rätt invecklade och detaljerade tarifferna kan ställa sig ofantligt mycket dyrare med den ena uppställningen etc. än med den andra. Den, som icke är inne i tryckeriförhållandena, kan ej bedöma, hvilketdera af två alternativ, som i ett visst fall ställer sig dyrast i utförandet, därtill är endast fackmannen i stånd. Jag hörde nyligen en fackman tala om ett på statens bekostnad tryckt arbete, och hans bestämda mening var, att om i fråga om detta tabelluppställningen hade jämkats, skulle staten bara härpå ha sparat 10,000 kr.

Ang. anslaget till skrifmaterialier och expenser, ved m. m.
(Forts.)

Det torde icke gå för sig att fortsätta som hittills — frågan är, huru långt man kan gå på den nu inslagna vägen. Jag hoppas, att en ingående utredning skall gifva klarhet i saken.

Jag hörde med tillfredsställelse, att herr Thorsson icke tänkte sig, att staten skulle direkt ordna med egen tryckerirörelse, utan att han, om jag fattade honom rätt, önskade, att statsverket skulle träffa aftal med ett enskildt tryckeri, som då skulle erhålla allt statstryck mot det att staten betingade sig 75 procent af nettoafkastningen. Det är en väg att gå, en annan väg är att anordna en tryckeriexpedition, hvilken har att vända sig till olika tryckerier och infordra anbud samt pröfva deras beskaffenhet och antaga det anbud, som är mest betryggande och billigast. Hvilket sätt man skall använda sig af beror på den blifvande utredningen. Hufvudsaken synes mig vara, att något verkligen i reformsyfte göres i den här på sidan 44 antydda vägen, och om därvid den persons verksamhet, hvilken får i uppdrag att vaka öfver statens intresse i detta fall, innebär, att staten på ett år sparar in hundratusentals kronor — det är icke min mening att påstå, att tryckerierna nu betinga sig en oskäligen förtjänst på så höga belopp, utan besparingarna skulle mest vinnas genom ändamålsenlig uppställning af tabellverk och dylikt — skulle besparingarna, säger jag, uppgå till dylika belopp, tror jag icke, att ett par tusen mer eller mindre till den person, som å statens vägnar tillvaratager dess intressen, betyda så mycket, som herr Thorsson ville göra gällande.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Punkten 15, angående svensk författningssamling.

Kungl. Maj:t hade under punkt 13 af andra hufvudtiteln föreslagit Riksdagen att till bestridande af kostnaderna för svensk författningssamling å ordinarie stat uppföra ett förslagsanslag å 70,000 kronor.

Ang. Svensk författningssamling.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehåft

Ang. Svensk
författningssamling.
(Forts.)

en inom Andra kammaren af herr *Hagberg*, med instämmande af herr *Larsson* i Klagstorp m. fl., väckt motion, nr 191, däri föreslagits, att Riksdagen ville besluta att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det svensk författningssamling måtte på sätt i motionen föreslagits tillställas Riksdagens medlemmar, samt, därest så skulle befinnas nödigt till bestridande af omkostnaderna härför, höja anslaget å andra hufvudtiteln med erforderligt belopp.

Utskottet hemställde,

- a) att herr Hagbergs förenämnda motion icke måtte af Riksdagen bifallas; samt
- b) att Riksdagen måtte till bestridande af kostnaderna för svensk författningssamling å ordinarie stat uppföra ett förslagsanslag å 70,000 kronor.

Vid punkten var likväl fogad reservation af herrar *A. Ekman*, *Rydén* och *Nilson* i Örebro, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa,

- a) att Riksdagen i anledning af herr Hagbergs motion, nr 191, måtte besluta, att svensk författningssamling från och med år 1913 skulle afgiftsfritt tillställas de af Riksdagens ledamöter, som därom gjorde anhållan, samt
- b) att Riksdagen måtte till bestridande af kostnaderna för svensk författningssamling å ordinarie stat uppföra ett förslagsanslag å 72,000 kronor.

Sedan utskottets hemställan föredragits, erhöles ordet af

Herr Hagberg, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Då jag i fjol väckte motion om att Svensk författningssamling måtte i likhet med hvad som sker med en hel del andra officiella trycksaker utdelas till Riksdagens ledamöter, så gjorde jag detta i den tanken, att det endast berott på något förbiseende, att så hitills icke skett, och att detta förbiseende endast skulle behöfva påpekas för att rättelse skulle göras, samt att något motstånd mot mitt förslag icke gärna kunde vara att förvänta.

Emellertid blef min motion afstyrkt af utskottet samt afslagen af Riksdagen, i Andra kammaren dock med en ganska obetydlig röstöfvervikt. Detta sistnämnda förhållande äfvensom den omständigheten, att en del af statsutskottets dåvarande ledamöter samt åtskilliga medlemmar af Andra kammaren uppmanat mig att förnya motionen, enär de i fjol icke i tid kommit att fästa sin uppmärksamhet vid densamma, har föranledt, att jag upptagit förslaget på nytt.

Statsutskottet har äfven i år afstyrkt min motion, dock icke enhälligt, på samma grunder som förra året.

»Tillfälle finnes», säger utskottet, »att på åtskilliga ställen i hvarje stad och inom alla kommuner på landet afgiftsfritt taga del af den ifrågavarande publikationen.» Ja, detta är sant, men icke kan man väl vecka efter vecka under året vilja besvära vederbörande med att hemsöka dem för att få läsa Svensk författningssamling. På landet kan ju dessutom vägen till kommunalordföranden eller prästen i en del trakter räknas i mil eller åtminstone halfmil. Och det vill då stort intresse till, om denna af utskottet anvisade utväg för riksdagsmännen att tillfredsställa sin vetgirighet skall komma till användning. För öfrigt är det alls icke samma behållning med att på detta sätt söka följa med sin tid som att hafva publikationen tillgänglig i sitt hem.

Om jag således på intet sätt kan acceptera utskottets första skäl för afslag, så kan däremot det andra möjligen tillmätas ett visst värde. Man kan å posten själf prenumerera på Svensk författningssamling, om man anser nödigt att hafva publikationen i sitt hem. Abonnementspriset är icke afskräckande, säger utskottet. Detta är ju på visst sätt riktigt. Men kan detta sägas om Svensk författningssamling, så kan det äfven sägas om Riksdagens protokoll och en stor del af öfriga officiella trycksaker, som vi hittills fått gratis. Konsekvensen af ett sådant uttalande, som det utskottet här gjort, blir, om det af Riksdagen godkännes, att vi riksdagsmän få prenumerera på alla de officiella trycksaker, vi anse oss behöfva. För min del anser jag det riktigt, att detta material, som erfordras för vårt arbete såsom riksdagsmän, tillhandahålles oss afgiftsfritt. Den ökade insikt detta gifver är en valuta, som jag tror uppväger kostnaden för staten.

Hvad Svensk författningssamling angår, så synes utskottet dock icke sätta dess värde såsom bildningsmedel synnerligen högt utan snarare betrakta den såsom ett slags lyxartikel, som endast en eller annan riksdagsman möjligen kan anse nödigt att i sitt hem äga tillgång till. För min del har jag icke betraktat saken så.

Då Riksdagens uppgift ju bland annat är att den tillsammans med Konungen skall stifta lagar för landets inbyggare, bör, synes det mig, en medlem af den lagstiftande församlingen framför de flesta andra sättas i tillfälle att följa lagstiftningsarbetets gång. För hvarje år beslutar Riksdagen nya lagar samt gamla lagars upphäfvande eller förändring, hvilka beslut Konungen sedan antingen bifaller eller vägrar att samtycka till. I fråga om sådant, som rör Konungens ekonomiska lagstiftningsrätt, framställer ju också Riksdagen en mängd önskemål. Det måste gifvetvis vara af allra största intresse och nytta för Riksdagens medlemmar att få en exakt kännedom om de resultat, som blifva

*Ang. Svensk
författningssamling.
(Forts.)*

Ang. Svensk
författningssamling.
(Forts.)

följden af sådana Riksdagens beslut och framställningar, liksom det äfven bör vara af stort värde att få kännedom om de bestämmelser Konungen på administrativ väg utfärdar.

Enligt Kungl. Maj:ts kungörelse den 15 december 1911 är ur författningssamlingen allt sådant utmönstradt, som ej är af vikt för en större allmänhet att känna. Man behöfver således ej befara att, såsom förut kunde hända, bland mycket värdefullt också blifva begäfvad med en myckenhet papper, som ej är af så stor vikt att äga, därest man erhåller författningssamlingen.

Jag anser det rent af vara en riksdagsmans plikt att uti Svensk författningssamling taga del af hvad Kungl. Maj:t och ämbetsverken kungöra antingen på grund af Riksdagens beslut eller af egen makt och myndighet. Allmänheten har nog också den uppfattningen, att ortens riksdagsman skall kunna lämna sina kommittenter besked om hvad som sker på lagstiftningens område, och säkerligen står han med nöje till tjänst, om han kan. Men för att kunna detta är det icke nog för honom att veta, hvad Riksdagen beslutat, eftersom Riksdagens beslut icke blifva lag, förrän Konungen sanktionerat dem och utfärdat kungörelse därom i Svensk författningssamling. Han måste också vara i tillfälle att läsa denna publikation och hafva den tillgänglig. Och detta hjälpmedel bör staten anses skyldig att bestå honom, likaväl som den håller honom med så mycket af andra officiella trycksaker, hvilka äro långt mindre nödvändiga och utan så stor saknad skulle kunna undvaras.

På grund af hvad jag sålunda anfört, vågar jag yrka afslag på utskottets hemställan i förevarande punkt och bifall till den af herr Ekman m. fl. vid betänkandet fogade reservationen.

Härpå anförde:

Herr Ström: Den föreliggande frågan har varit uppe äfven under föregående år, då utskottet afstyrkte framställningen, som därefter också blef af Riksdagen afslagen. Utskottet har nu kommit till samma uppfattning som förut, nämligen att författningssamlingen icke är så nödvändig för riksdagsmännen, som motionären vill göra gällande. Då denne särskildt framhåller, att ifrågasvarande publikation är af stor vikt för riksdagsarbetet, så vill jag bestämdt påstå, att det är att öferskatta författningssamlingens betydelse. Såvidt jag har mig bekant, är det icke synnerligen många, som för själfva riksdagsarbetet begagna sig af densamma ens då den är tillgänglig, såsom här i Riksdagen. Jag tror därför icke, att den spelar så stor roll i det fallet.

I Svensk författningssamling förekommer åtskilligt, som en riksdagsman alls icke har något särskildt behof af att känna, och för öfrigt innehåller den mången gång alldeles detsamma som våra riksdagshandlingar.

Om nu denna publikation skulle utdelas till riksdagsmännen, föranledde detta nya kostnader för statsverket. Vi ha nyss hört beträffande riksdagstrycket, hurusom detta ökas år från år. Visserligen är det sant, att 2,500 kronor icke betyda mycket i det stora hela, när den totala kostnaden går på miljonen eller däromkring. Men 2,000 kronor här och 2,000 kronor där betyda ändå något, och jag tror icke, att det är så nödvändigt, att för Svensk författningssamlings skull öka kostnaderna för trycket.

Om författningssamlingen delas ut till de riksdagsmän, som härför anteckna sig, hvilket ju är föreslaget, komma måhända allesammans att anteckna sig. Skall då publikationen delas ut hvar tionde dag, kommer postportot att stiga till rätt högt belopp. Man kan heller icke begära, att den person, som skickar ut trycket, skall göra det gratis.

Det ena med det andra gör, att jag anser, att, då det icke kostar mera än 5 kronor att få författningssamlingen till sig hemsänd, de riksdagsmän, som vilja ha publikationen, gärna kunna stå ut med att själfva bekosta densamma, utan att man därmed behöfver belasta utgifterna för riksdagstrycket, som redan nu äro mera än höga, och jag ber därför att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Ekman: Herr talman, mina herrar! Denna fråga är icke af någon stor betydelse. Den synes tvärtom vara så enkel, att man borde kunna utan lång debatt komma till ett beslut i densamma. Då emellertid nu den siste ärade talaren yrkat bifall till utskottets hemställan, så nödgas jag med några ord bemöta hans framställning.

Det synes mig icke vara rätt, om man säger, att denna fråga varit uppe äfven förra året. Det är visserligen sant, att ett liknande förslag då förelåg, men det förslaget innebar, att Svensk författningssamling skulle tillställas riksdagens *samliga* ledamöter. I år har den lyckliga förändringen gjorts i framställningen, att det endast skulle vara de af riksdagens ledamöter, hvilka härom göra anhållan, som skulle få Svensk författningssamling. Nu har jag den bestämda uppfattningen, att icke någon af Riksdagens ledamöter kommer att onödigtvis begära Svensk författningssamling, men jag har också den uppfattningen, att om en sådan framställning göres, så är det därför, att vederbörande anser sig ha ett bestämdt behof af tillgång till Svensk författningssamling. Jag tror, att herrarna måste gifva mig rätt däri, att riksdagsarbetet, sådant som det numera gestaltar sig, åtminstone för dem, som vilja försöka att så mycket som möjligt följa arbetet, ofta är nog så betungande. Om man skulle följa det resonemang, som den siste ärade talaren här framförde, och som statsutskottet också grundat sin framställning på, nämligen att det finnes tillgång till Svensk författningssamling i

*Ang. Svensk
författningssamling
(Forts.)*

Ang. Svensk
författningssamling.
(Forts.)

kommunerna och städerna, så följer däraf dock, att det för den, som däraf vill begagna sig, är förenadt med vissa besvär och svårigheter att få tillgång till denna författningssamling, hvilket också af motionären framhållits.

Man kan också, såsom herr Ström antydde, prenumerera på Svensk författningssamling på posten och på det sättet få tillgång till den. Ja, det är sant, att man kan göra det för en jämförelsevis ringa kostnad, men jag tillåter mig hysa den uppfattningen, att det rent af bör vara statens skyldighet att fritt tillhandahålla sina riksdagsmän författningssamlingen, då riksdagsmän framställa önskan därom och alltså anse sig vara i behof af densamma. Jag ber därför, herr talman, att i korthet få yrka bifall till den vid betänkandet i denna punkt fogade reservationen.

Häruti instämde herrar *Palmstierna*, *Nilson* i Örebro, *Helger*, *Molin* i Dombäcksmark, *Sjöberg* i Sköfde, *Bogren* och *Berg* i Munkfors.

Härmed var öfverläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till den af herr A. Ekman m. fl. afgifna, vid punkten fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den förra propositionen. Votering begärdes likväl, i anledning hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs följande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 15) af utskottets förevarande utlåtande nr 2, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den af herr A. Ekman m. fl. afgifna, vid punkten fogade reservationen.

Voteringen utvisade 53 ja, men 129 nej, hvadan kammaren bifallit den af herr A. Ekman m. fl. afgifna, vid punkten fogade reservationen.

Punkterna 16—35.

Utskottets i dessa punkter gjorda framställningar blefvo af kammaren bifallna.

Funkten 36, angående statens uppfostringsanstalt å Bona.

*Ang. statens
uppfostrings-
anstalt å
Bona.*

I punkt 33 af andra hufvudtiteln hade Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen att på extra stat för år 1913 bevilja dels till aflöningar åt tjänstemän vid statens uppfostringsanstalt å Bona högst 25,920 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att däraf under år 1912 förskottsvis af tillgängliga medel utanordna 100 kronor såsom tillägg till det i 1912 års riksstat för samma ändamål anvisade belopp å 25,520 kronor, dels ock till kost och beklädnad åt de vid anstalten intagna elever m. m. ett förslagsanslag af 45,400 kronor.

Utskottet hemställde,

att Riksdagen måtte på extra stat för år 1913 anvisa

a) till aflöningar åt tjänstemän vid statens uppfostringsanstalt å Bona högst 25,720 kronor, samt

b) till kost och beklädnad åt de vid anstalten intagna elever m. m. ett förslagsanslag af 45,400 kronor.

Efter uppläsandet af utskottets hemställan begärdes ordet af

Herr Vahlquist, som yttrade: Herr talman! Jag kan icke neka till, att det förvånar mig, att statsutskottet i denna punkt icke kunnat gå Kungl. Maj:t till mötes rörande reducering af pensionsafdraget för direktören vid Bona. Om herrarna erinra sig utskottets hemställan vid punkt 19, så förelåg där en precis analog fråga, och där hade utskottet för sin del tillstyrkt Kungl. Maj:ts framställning. Men då vi komma till denna punkt, så finna vi, att utskottet där icke har kunnat tillstyrka samma sak. Utskottet förefaller mig sålunda hafva handlat inkonsekvent. Det är väl ändå icke rimligt och rätt, att direktören skall betala pensionsafgifter på två håll.

Det är väl icke så mycket att hoppas af ett annat yrkande än utskottets, men då jag anser rättvisa och billighet kräfva, att man behandlar alla lika, så tillåter jag mig, herr talman, att yrka bifall till Kungl. Maj:ts framställning under moment a) i den föredragna punkten.

Herr *Leander* instämde häruti.

Vidare anförde:

Herr Nilson i Örebro: Herr talman! Att ingå på ett vidlyftigt bemötande af det senaste anförandet synes mig med hänsyn till den framskridna tiden af detta plenum mindre lämpligt.

*Ang statens
uppfostrings-
anstalt å
Bona.
(Forts.)*

Det torde ej heller vara erforderligt. Om Riksdagen af förbiseende under punkt 19 fattat ett beslut i strid med den ståndpunkt, som Riksdagen eljest häfdat i förevarande hänseende, kan jag icke — i motsats till den senaste ärade talaren — anse att det utgör ett skäl att fortgå på den inslagna vägen, och då, enligt hvad jag har mig bekant, Första kammaren bifallit utskottets hemställan oförändrad, synas mig alla skäl tala för att äfven denna kammare följer utskottet. Jag anhåller därför, att kammaren måtte bifalla utskottets hemställan.

Herr Vahlquist: Jag tror verkligen, att, om den siste ärade talaren verkligen gått igenom alla de handlingar, som föreligga beträffande detta ärende, han icke skulle motsatt sig Kungl. Maj:ts framställning. De skäl, som anföras i statsrådsprotokollet, äro så tydliga och afgörande, att någon tvekan icke behöft förekomma inom utskottet. Detta har egentligen stödt sitt afstyrkande på ett yttrande af statskontoret. Nu är förhållandet det, att statskontoret icke blifvit tillfrågadt beträffande punkt 19, hvilket är tur för den person det där gällde. Men i nu förevarande fall har, som sagdt, statskontoret blifvit hördt, och på grund af dess afstyrkande har utskottet funnit sig föranlåtet att äfvenledes för sin del afstyrka en framställning af samma art som den nyss tillstyrkta.

Jag kan hvarken finna det billigt eller rättvist, att denna fråga behandlas på det sätt, som skett inom utskottet. Det är emellertid, som jag sade från början, icke stor utsikt för att jag skall få kammaren med mig, isynnerhet som den i detta fall kan stödja sig på Första kammarens nyss fattade beslut att bifalla utskottets hemställan. Om nu också Andra kammaren och sålunda Riksdagen i sin helhet afslår framställningen, hoppas jag i alla fall, att Kungl. Maj:t skall kunna åstadkomma rättelse i den enligt mitt förmenande orättvisa anordning, som blir en följd af ett bifall till utskottets hemställan.

Under förhoppning att så kommer att ske skall jag icke taga det hårdt, om Andra kammaren afslår Kungl. Maj:ts framställning. Men vill kammaren verkligen se frågan från rättvisans och billighetens synpunkt, kan jag icke finna, att det föreligger något skäl att ej nu bifalla densamma, och jag måste därför vidhålla mitt förut gjorda yrkande.

Herr Persson i Stallerhult: Herr talman! Jag ber att få förena mig med herr Nilson i Örebro i det yrkande, som af honom framställdes, och vill endast tillägga, att det visst icke var af förbiseende, som Riksdagen godkände Kungl. Maj:ts framställning beträffande punkt 19. Det är nämligen en ganska väsentlig skillnad mellan den fråga, som behandlas under denna punkt, och den nu förevarande.

Om man läser hvad som är anfördt till statsrådsprotokollet vid punkt 19, skall man finna, att det är samma person, hvilken innehar tjänst såsom andre ledamot i justitiedepartementets afdelning för lagärenden, som det förut varit, men att denne under föregående år blef ordinarie revisionssekreterare, utan att dock någon ändring skedde med afseende på hans förordnande inom justitiedepartementet. Och när högre lön för hans tjänst som andre föredragande beviljades, blef det antydt, att man skulle gå sådana vägar, som Kungl. Maj:t här föreslagit. Såsom ordinarie revisionssekreterare skulle ifrågakvarande tjänsteman åtnjuta ett arfvode å 8,100 kronor. Och man kan naturligtvis icke begära, att han skall uppehålla förordnandet såsom andre föredragande mot lägre ersättning än som skulle komma honom till del på hans ordinarie tjänst.

Gå vi öfver till den punkt, som nu är föredragen, skola vi finna, att det icke förhåller sig på samma sätt här. De anslag, som utgå till aflöning åt tjänstemännen vid Bona, äro uppförda på extra stat. Vål hade lönerogleringskommittén föreslagit, att de skulle sättas på ordinarie stat, men Riksdagen ansåg icke tiden härför inne, utan fastställde den föreslagna lönerogleringen på extra stat. Därvid minskades de föreslagna lönerna med så mycket, som vederbörande tjänstemän, därest de blifvit uppförda på ordinarie stat, fått erlægga i afgift för sin pensionering. Man föranledes däraf till den missuppfattningen, att de betala afgift för pensionering, men detta är icke förhållandet. När man jämför de löner, som utgå till tjänstemän på extra och på ordinarie stat, måste man tänka på, att det tillkommer de ordinarie tjänstemännen att erlægga pensionsavgift.

Nu är att märka, att den person, hvilken innehar förordnande såsom direktör vid Bona, är ordinarie statstjänare på annat håll och i denna egenskap är berättigad till en lön å 5,000 kronor. Men såsom förordnad på extra stat uppbär han 5,350 kronor — om jag icke missminner mig, skall nämligen å aflöningen, 5,500 kronor, göras ett afdrag å 200 eller 150 kronor. Han får sålunda 350 kronor mera än om han innehade sin ordinarie tjänst. Och jag hemställer till herrarna, huruvida man, då det inrättas sådana tjänster som de vid Bona och de sättas på extra stat, tills man finner tiden inne att föra upp dem å ordinarie stat, har upprättat dessa tjänster för att de skola vara till för ordinarie tjänstemän. Det är icke meningen, och det finnes ju andra tjänstemän, som skulle vara lämpliga för sådana platser, men en ordinarie tjänsteman har nu funnit med sin fördel förenligt att söka befattningen som föreståndare vid Bona. Hvarför? Jo, därför att den har större ersättning och större förmåner att erbjuda än den ordinarie tjänsten. Det hindrar icke, att han hvilken dag som helst kan återinträda i denna sin ordinarie befattning, och jag tror, att många fängelsedirektörer skulle vara

*Ang. statens
uppföstrings-
anstalt å
Bona.
(Forts.)*

Ang. statens
 uppfostrings-
 anstalt å
 Bona.

(Forts.)

villiga att öfvertaga föreståndarebefattningen vid Bona. Vi böra därför icke rubba den löne reglering Riksdagen fastställt för anstalten endast för detta fall.

Väl återopas det i statsrådsprotokollet till förmån för framställningen, att man på ett annat område tillämpat den princip man här velat slå in på, nämligen beträffande öfverstyrelsen för läroverken. Men det är därvid att märka, att då denna öfverstyrelse upprättades, fanns det icke någon möjlighet att såsom öfverdirektör och läroverksråd tillsätta andra än ordinarie lärare — man kunde icke gärna taga extra lärare till dessa befattningar. För sina tjänster i öfverstyrelsen hade de ingen pensionsrätt och heller inga afgifter härför, men i afvaktan på den allmänna civila pensionslagen gjordes å deras lönebelopp ett afdrag, motsvarande pensionsafgifterna. När sedan denna lag kom till, fann Kungl. Maj:t rätt och billigt att icke ytterligare betunga dem med pensionsafgifter för de med pensionsrätt benämda tjänster, hvilka de såsom ordinarie innehade. Sedan det fortgått på sätt, jag här antydt, i flera år, var det icke möjligt att taga från öfverstyrelsen en förmån, som den haft, och på den grund blefvo lönebeloppen icke minskade med mera än hvad som skulle motsvara pensionsafgifterna.

Det är ännu en skillnad mellan aflöningsförhållandena inom öfverstyrelsen och vid Bona, som jag vill fästa uppmärksamheten på. Läroverksöfverstyrelsens chef och ledamöter uppbära nämligen en viss summa på sin ordinarie tjänst såsom lön och en viss summa på extra stat. Detta gör, att här återopade fall icke bli analoga, såsom i statsrådsprotokollet göres gällande.

Jag tror sålunda, att utskottet, som i denna fråga varit enigt, haft goda skäl för sin hemställan, och jag ber därför att få yrka bifall till densamma.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet Sandström: Herr talman! Efter som denna fråga kommit på tal i debatten, ber jag att få yttra min mening om densamma, ehuru jag eljest icke skulle ansett detta behöfligt af skäl, som jag sedan kommer att beröra.

Jag delar den förste talarens uppfattning såväl därom, att förhållandet beträffande andre ledamoten å justitiedepartementets afdelning för lagärenden och beträffande föreståndaren vid Bona äro med hvarandra fullkomligt analoga, som ock därutinnan, att i och för sig den af utskottet föreslagna anordningen, därest den icke i en eller annan form rättas, innebär en påtaglig orättvisa.

Hvad är nu skillnaden i ställning mellan ledamoten af lagafdelningen och föreståndaren för Bona? Båda två äro ordinarie tjänstemän, den ene revisionssekreterare och den andre fängelsedirektör. Båda förestå tjänster på extra stat, och för dessa är det vedertagen sed att lönerna minskas med ett belopp,

motsvarande pensionsavgifterna — det göres ett afdrag på lönerna, därför att vederbörande tjänsteinnehafvare slippa betala pensionsavgifter. Emellertid inträffar det för båda, att de för sin ordinarie tjänst få betala pensionsavgift, de äro sålunda i sämre ställning, än om de icke hade ordinarie tjänst. Vore det extra tjänstemän, som hade dessa förordnanden, skulle de icke hafva några pensionsavgifter att utbetala, och finge af sådan anledning vidkännas afdrag på lönen motsvarande pensionsavgifterna. Nu få ifrågavarande tjänstemän först och främst nämnda afdrag på lönen, men de ha *dessutom* att erlægga pensionsavgift för sina ordinarie tjänster.

*Ang. statens
uppfostrings-
anstalt å
Bona
(Forts.)*

Nu ordnas detta missförhållande för andre ledamoten på lagafdelningen på det sätt, att löneafdraget minskas med den pensionsavgift han får utgifva. När nu detta förfarande ifrågasättes för föreståndaren för Bona, så säger man, att det icke är lämpligt, utan han får vidkännas hela afdraget på sin lön, men han får *dessutom* betala sin pensionsavgift. Han är sålunda i sämre ställning än han skulle vara, om han icke hade sin ordinarie tjänst, och jag kan icke finna någon anledning hvarför en person, som är förordnad att upprätthålla en extra tjänst, skall hafva sämre ekonomiska villkor, därför att han *dessutom* har en ordinarie befattning; han borde snarare vara bättre ställd, om det nu skall vara någon skillnad.

Nu anfördes af den siste ärade talaren, att det dock föreligger en skillnad så till vida, att ledamoten på lagafdelningen är revisionsekreterare och i denna egenskap har *lika* stor lön som såsom ledamot på lagafdelningen. Då vore det likgiltigt, om pensionsavgiften betalas från den ena eller andra tjänsten, men om man icke medgäfvade honom denna rätt till ersättning för den pensionsavgift, han betalar för sin ordinarie revisionssekreteraretjänst, så finge man kanske icke behålla honom. Föreståndaren på Bona har däremot i sådan egenskap afsevärdt större lön än som motsvarar hans ordinarie tjänst. Denna skillnad är dock utan betydelse i fråga om det rättvisa i arrangementet och beträffande *principen*. Det förekom — jag tror att det var under förra året — att ett hofrättsråd var förordnad till andra ledamot på lagafdelningen. Han hade såsom hofrättsråd 7,000 kronors lön, och såsom ledamot i lagafdelningen kr. 8,100. Men Kungl. Maj:t och Riksdagen gjorde då precis på samma sätt som det nu gjorts med afseende på den nuvarande ledamoten på lagafdelningen.

I själfva verket finnes det, såsom också den siste ärade talaren antydde, två vägar att gå för att undanröjda detta missförhållande. Den ena vägen är den, som Riksdagen gått ifråga om ledamoten på lagafdelningen. Den andra vägen är den, som Riksdagen och Kungl. Maj:t gått beträffande öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk. Där har nämligen gjorts på det sättet,

Ang. statens uppfostringsanstalt å Bona.
(Forts.)

att man låtit ledamöterna af denna styrelse väl vidkännas afdrag för den pensionsavgift, som skulle betalas för deras på förordnande innehafda tjänster i styrelsen, men å andra sidan befriat dem från skyldighet att erlægga pensionsavgift för sina ordinarie lektorstjänster. Dessa avgifter bestridas i stället ur lektorlönen, som af vikarien får uppbåras endast med afdrag af pensionsavgiften. Detta är, som sagdt, den andra vägen, och den är kanske att föredraga. Att gå den vägen står öppet för Kungl. Maj:t äfven beträffande föreståndaren för Bona. Han är fängelsedirektör i Kristianstad, hvilken tjänst uppehålls på förordnande, och om den af utskottet strängt tillämpade principen att en person, som innehar en tjänst på förordnande, icke skall hafva bättre inkomst än han får såsom ordinarie, skall tillämpas äfven på vikarien i Kristianstad, så blir det så, att afdrag för den pensionsavgift, den ordinarie fängelsedirektören skall betala, göres på fängelsedirektörlönen.

På detta sätt kan rättvisa skipas så att säga öfver hela linjen, och eftersom det står i Kungl. Maj:ts hand att förfara på nämnda sätt, så hade jag icke tänkt att nu ingå på denna sak, såvida den icke ändå kommit på tal.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad, gaf herr talmannen propositioner dels på bifall till hvad utskottet i förevarande punkt hemställt och dels på bifall till Kungl. Maj:ts framställning i ämnet; och blef förstnämnda proposition af kammarerna med öfvervägande ja besvarad.

Ang. uppfostran åt minderåriga kvinnliga förbrytare.

Punkten 37, angående uppfostran åt minderåriga kvinnliga förbrytare.

Kungl. Maj:t hade vidare under punkt 34 af förevarande hufvudtitel föreslagit Riksdagen att för beredande af uppfostran åt minderåriga förbrytare af kvinnligt kön, hvilka enligt domstols förordnande skulle insättas i allmän uppfostringsanstalt, å extra stat för år 1913 anvisa dels till hyresersättning för sådan anstalt och godtgörelse för ved, inventarier m. m. vid anstalten samt bidrag till aflöning åt personal för anstaltens skötsel ett belopp af 10,700 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att däraf under år 1912 förskottsvis af tillgängliga medel utanordna 2,100 kronor såsom tillägg till det i 1912 års riksstat för enahanda ändamål anvisade belopp af 6,500 kronor, dels ock till godtgörande af de vid anstalten mottagna elevers bespisning, beklädnad, läkar- och sjukvård m. m. äfvensom till utrustning vid elevs utskrifning ett förslagsanslag af 6,000 kronor.

Utskottet hemställde, att Riksdagen måtte för beredande af uppfostran åt minderåriga förbrytare af kvinnligt kön, hvilka

enligt domstols förordnande skulle insättas i allmän uppfostringsanstalt, å extra stat för år 1913 anvisa

a) till hyresersättning för sådan anstalt och godtgörelse för ved, inventarier m. m. vid anstalten samt bidrag till afföning åt personal för anstaltens skötsel ett belopp af 8,600 kronor, samt

b) till godtgörande af de vid anstalten mottagna elevers bespisning, beklädnad, läkar- och sjukvård m. m. äfvensom till utrustning vid elevs utskrifning ett förslagsanslag af 6,000 kronor.

Emot utskottets hemställan i mom. a) hade reservation afgifvits af herrar *Kvarnzelius, O. Jonsson, J. G. Beck-Friis, C. G. Ekman, A. Ekman, Starbäck, Ström* och *Nilson* i Örebro, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa, att Riksdagen måtte för beredande af uppfostran åt minderåriga förbrytare af kvinnligt kön, hvilka enligt domstols förordnande skulle insättas i allmän uppfostringsanstalt, å extra stat för år 1913 anvisa

a) till hyresersättning för sådan anstalt och godtgörelse för ved, inventarier m. m. vid anstalten samt bidrag till afföning åt personal för anstaltens skötsel ett belopp af 10,700 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att däraf under år 1912 förskottsvis af tillgängliga medel utanordna 2,100 kronor såsom tillägg till det i 1912 års riksstat för enahanda ändamål anvisade belopp af 6,500 kronor.

Punkten föredrogs. Därvid yttrade:

Herr Ström: Jag ber att få yrka bifall till reservationen. Inom den afdelning af utskottet, som behandlade denna fråga, var man på det klara med, att man skulle gå med på Kungl. Maj:ts förslag. Emellertid uppstodo inom utskottet delade meningar om huruvida man skulle anse det vara rättvist att upptaga det belopp af 2,100 kronor, som är föreslaget såsom tillägg för innevarande år. Majoriteten inom utskottet stödde sig på att kontrakt var upprättadt med diakonissanstalten angående skyddshemmen å Viebäck, hvori bestämdes, hvilken betalning som skulle erläggas till anstalten, och därutöfver, sade utskotts-majoriteten, kan man i regel icke gå. Man skall icke rubba ett beslut, som förut blifvit fastställt och icke ändra en stat som man förut godkänt.

Jag kan emellertid icke finna, att denna princip är riktig i förevarande fall. Om vi se på anledningen till att anstalten nu begär denna förhöjning för nästa år och äfven för innevarande år, så är den helt enkelt, att man måst antaga större personal för att sköta de å skyddshemmen intagna minderåriga förbrytarna, och detta är naturligtvis en följd af att å skydds-

Ang. uppfostran åt minderåriga kvinnliga förbrytare.
(Forts.)

*Ang. upp-
fostran åt
minderåriga
kvinnliga för-
brytare.
(Forts.)*

hemmen måste intagas flera förbrytare än som förut varit fallet. Den åtgärd, som sålunda vidtagits, har godkänts, och den är tillstyrkt af vederbörande länsstyrelse och äfven andra, som yttrat sig i frågan.

Enligt öfverenskommelse mellan staten och diakonissanstalten i Stockholm rörande skyddshemmen å Viebäck skulle anstalten erhålla ersättning för de kostnader, som de å skyddshemmet intagna elevernas uppfostran ådrog anstalten. Såvidt jag kan finna, har icke det belopp, som skall betalas, blifvit så fixt fastställt för innevarande år, att det icke skulle under några förhållanden kunna ändras, utan det är de kostnader, hvilka försakats anstalten, som staten förbundit sig att ersätta.

Om nu således dessa kostnader blifva större än hvad förut blifvit beräknadt, så kan jag icke finna annat än att staten måste finna sig i att betala den skillnad, som uppstår äfven för innevarande år. Reservationen afser endast, att man i detta fall biträder hvad Kungl. Maj:t föreslår och sålunda förhöjer ifrågasvarande anslag med 2.100 kronor.

På grund af hvad jag nu i största korthet anfört ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Jag kan tillägga, att reservationen blifvit utan votering antagen i Första kammaren.

Herr Rydén: Jag förstår nog att det icke tjänar något till att yttra sig i denna fråga, men jag ville dock säga några ord, och kan därvid icke underlåta att påpeka, hvilka vägar man här går in på.

Sakförhållandet är klart uttryckt: staten har med styrelsen för dessa skyddshem träffat öfverenskommelse att staten skall betala det belopp, som man själf begärt, 6,500 kronor, jämte särskild ersättning för föda m. m. åt de på anstalten intagna skyddslingarna. På framställning af styrelsen begärde Kungl. Maj:t af 1911 års Riksdag ett anslag af 6,500 kronor för 1912. Riksdagen prutade icke utan beviljade anslaget, och därmed fastslogs budgeten för år 1912 i denna punkt.

Så inträffade, att i oktober månad 1911 styrelsen inkom till Kungl. Maj:t med en framställning att, på grund af att det visat sig, att det behöfdes en ökning i anslaget, få anslaget höjdt med 2,100 kronor. Enligt min uppfattning skulle man då icke gärna kunna tänka sig annat, än att om Kungl. Maj:t då fann, att behof af detta anslag förelåg, och att det var väl motiveradt, Kungl. Maj:t skulle ingå till Riksdagen 1912 med en framställning, att Riksdagen skulle för år 1913 höja detta anslag med 2,100 kronor och detta har Kungl. Maj:t gjort. Men därutöfver föreslår Kungl. Maj:t, att Riksdagen skall bevilja ett tilläggsanslag för det år, som nu är inne. Vi hafva bestämt staten för innevarande år, och nu är det föreslaget, att detta anslag skall ökas med 2,100 kronor. Jag kan emellertid icke finna, att här inträffat några omständigheter, som kunna föranleda Riksdagen att fatta ett beslut, som faktiskt

innebär ett upprifvande af det beslut, som Riksdagen i fjol fattade genom att anslå ett belopp för 1912 års statsreglering.

Jag förstår, att jag icke vinner något och jag skall gärna gifva efter. Jag förstår, att den nuvarande regeringen kommit in på denna väg på grund af att fel tidigare blifvit begångna, och så tänker man: man har gjort det förut, och därför gör man det i fortsättningen.

Om det från Kungl. Maj:ts sida kunde förutsättas, att Kungl. Maj:t till ett kommande år icke skulle komma med dessa anslag baklänges, så skulle jag, som sagdt, gärna gifva med mig på denna punkt, därför att billighetsskäl nu tala för denna framställning. Det skall dock bli intressant att höra hvad justitieministern har att säga ifråga om huruvida han ämnar fortsätta på den inslagna vägen.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet Sandström: På den sista talarens förfrågan, huruvida från regeringsbanken skulle kunna gifvas löfte för framtiden att icke inkomma med framställningar af denna art, hvilka beröra det löpande året, måste jag svara ett bestämdt nej. Jag är säker på, att ingen enda riksdag kommer att förgå utan att regeringen ser sig nödsakad att begära ett anslag för ändamål, som af en eller annan anledning anses så pressanta, att anslaget måste användas till bestridande af utgifter för det löpande året. Så har skett allt hitintills, och så kommer att ske äfven för framtiden, såvida man icke vill på ett synnerligen opraktiskt sätt klafbinda statsmakterna. Det är nämligen så, att formen för beviljande af anslag i och för sig är — och enligt sakens natur måste vara — ganska tung och stel. Regeringens uppmärksamhet fästes under 1911 på ett anslagsbehof. Frågan utredes och framlägges för 1912 års Riksdag, som beviljar anslaget att utgå först från och med 1913. Detta kan låta sig göra med de flesta anslag, men icke i fråga om anslag, som af en eller annan anledning äro särskildt pressanta och böra tillgodoses så snart som möjligt. Dit torde böra räknas äfven sådana fall, då starka billighetsskäl tala för omedelbar ökning af ett anslag, t. ex. för en trängande löneförbättring. För dylika fall är det till största nytta att kunna bevilja anslag att utgå redan för löpande året. Och att strängt fasthålla vid regeln, att inga anslag — förutom i sällsynta undantagsfall — få beviljas annat än för budgetsåret, synes mig vara att göra anslagsformerna ännu stelare och tyngre än de i sig själfva behöfva vara. Tvärtom bör man väl söka göra dem så smidiga som möjligt, så att de kunna lättare lämpas efter de förekommande behofven. Och detta sker just genom begagnande af den frihet, man har, att, när så finnes påkalladt, bevilja anslag till omedelbar användning under löpande året.

I detta fall föreligger det förhållandet, att utskottet god-

*Ang. upp-
fostran åt
minderåriga
kvinnliga för-
brytare.*

(Forts.)

Ang upp-
jostran åt
minderåriga
kvinnlige för-
brytare.
(Forts.)

känner behovet af ökning af ifrågavarande anslag, men först för år 1913. Jag vill inom parentes gifva ett erkännande åt den mycket välvilliga behandling, utskottet ägnat hela hufvudtiteln, hvilken välvilja äfven strängt taget sträckt sig till denna punkt. Utskottet har i princip gått med på att de ytterligare arbetskrafter, som begärts, äro erforderliga och gifvit anslag för desamma, så att om den saken äro vi ense. Det är endast fråga om, huruvida det föreligger enahanda eller liknande behof för 1912 som för 1913.

Jag föreställer mig, att utskottet då resonerat på samma sätt som den siste ärade talaren, nämligen så: här föreligger ett aftal ingånget mellan kronan och diakonissanstalten; kronan har utfäst sig till vissa prestationer, hvilka kronan äfven fullgjort; diakonissanstalten å sin sida har åtagit sig att mot dessa prestationer vårda intill 24 barn. Men så har det befunnits, att det blifvit dyrare, än man tänkt sig, nya personer hafva anställts och anstalten har måst vidkännas en del utgifter, som icke på förhand beräknats. Allt detta har anstalten gjort på sin egen risk och må stå sitt kast, när den icke förr inkommit till kronan med begäran om ökad understöd. Nu förhåller det sig på det sättet, att när det sista aftalet träffades mellan kronan och diakonissanstalten, — år 1908 — angafs det uttryckligen i den kungl. propositionen, att förutsättningen för aftalet vore, att staten skulle ersätta *all* kostnad för dessa hem. Kostnaden beräknades då till 6,500 kronor pr år — det ansågs vara tillräckligt — och staten utfäste sig icke till att betala något mera. Det gick också bra i början, åren 1908 och 1909, innan barnantalet blef för stort, men efter hand märkte diakonissanstalten att den kalkylerat fel, icke så, att man icke skulle kunna reda sig med dessa 6,500 kronor, om man gjorde vården och undervisningen därefter, men så, att medlen ej räckte till för att få undervisningen skött på ett från anstaltens egen synpunkt tillfredsställande sätt. Då anställdes, år 1910, ett nytt kvinnligt biträde vid det ena hemmet och dessutom ett biträde för religionsundervisningen, och kostnaden härför har anstalten själf bestridt under åren 1910 och 1911. Det synes mig vara rimligt, att dessa utgifter, hvilka anstalten sålunda gjort utan kronans medgifvande och utan att begära någon ersättning, bör den själf bestrida. Men då anstalten år 1911 kommit in med anmälan, att nyssnämnda extra kostnader vore nödvändiga äfven under år 1912, samt anhållit att få desamma ersatta, förefaller det mig, i betraktande af att dessa kostnader dock göras för statens och icke för anstaltens skull, som om det vore ganska svårt att säga nej till den framställning, som anstalten sålunda gjort. Man kan icke säga — ty det skulle strida mot utskottets egen utgångspunkt — att de ifrågavarande personerna icke behöfvats äfven för detta år lika väl som under 1913; jag tror, att vi

alla äro eniga om, att de äro nödvändiga. Men om så är, så synes det näppeligen gå an att vägra att ersätta dessa kostnader redan för innevarande år. De ifrågavarande biträdena komma säkerligen att bibehållas, vare sig anslaget beviljas eller ej, så att man ur *den* synpunkten icke behöfver anse anslaget erforderligt. Men billighetsskäl eller rättare honnörsskäl synas mig så starka, att ett afslag ej gärna bör komma i fråga.

Ang. uppfostran åt minderåriga kvinnliga förbrytare.
(Forts.)

Detta om biträdet för religionsundervisningen och diakonissbiträdet, för hvilka kostnaden utgör kronor 1,300: —. Beträffande den nya lärarinnan är förhållandet annorlunda, ty hon är ännu icke anställd. Meningen är, att hon skall anställas under år 1912, för att undervisningen skall kunna bedrivas på ett tillfredsställande sätt, om nämligen anslaget beviljas redan för innevarande år. Nu är af utskottet föreslaget, att anslaget skall utgå först från och med år 1913; följdén blir, att under år 1912 kan icke någon tillfredsställande undervisning bedrivas. Elevantalet är detsamma nu som år 1911, eller 17 stycken, och antalet blir väl ungefär detsamma under år 1913. Det förefaller mig, som om, därest utskottet anser, att denna förbättrade undervisning behöfves under år 1913, utskottet icke kan undgå att erkänna, att den är i lika grad behöflig äfven under år 1912. Men man kan icke få denna undervisning till stånd, utan att anslag åtminstone till den nya lärarinnan beviljas äfven för sistnämnda år.

Nu tänker jag mig, att äfven en annan sak har påverkat utskottet vid dess behandling af detta ärende. Utskottet säger sig nämligen hafva funnit kostnaden pr individ vid ifrågavarande uppfostringsanstalt redan nu afsevärdt hög. Jag vill gifva utskottet rätt däruti, att i och för sig och när man icke närmare undersöker saken, vill det förefalla, som om kostnaden per individ vore särdeles hög. Kostnaderna ha i själfva verket utgjort 669 kronor per individ, men om man undersöker förhållandena närmare och jämför dessa kostnader med dem vid statens uppfostringsanstalt vid Bona, så finner man, att dessa senare kostnader uppgå till öfver 300 kronor mera per individ. Och äfven med det tilläggsanslag, som nu är föreslaget, skulle skillnaden bli öfver 200 kronor per individ till fövör för uppfostringsanstalten vid Viebäck. Det är därför fullkomligt säkert, att så länge detta aftal får bestå, är det för staten en synnerligen god affär, och det vore mycket ledsamt, om förhållandena skulle bli sådana, att staten blefve nödsakad att liksom vid Bona uppföra en egen uppfostringsanstalt för dessa kvinnliga förbrytare; detta blefve ju högst afsevärdt mycket dyrare.

Jag tror därför, att, om kammaren bifaller reservanternas förslag, den skulle tillmötesgå icke blott billighetens och rättvisans kraf, utan äfven klokhetens.

Härmed var öfverläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner först på bifall till utskottets hemställan och vidare på bifall till samma hemställan med den ändring, som föreslagits i den af herr Kvarnzelius m. fl. afgifna, vid punkten fogade reservationen; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i sistnämnda proposition.

Punkterna 38—41.

Kammaren biföll hvad utskottet i nämnda punkter hemställt.

§ 6.

Bevillningsutskottets härpå föredragna betänkande, nr 2, i anledning af väckt motion om tullfri införsel utaf visst slag af järnplåtar, blef af kammaren godkändt.

§ 7.

Upplästes ett till kammaren inkommet sjukbetyg, så lydande:

Att ledamoten af Riksdagens Andra kammare, landshöfding Karl Rydin, som lider af muskelreumatism (Lumbago), är oförmögen att delta i riksdagsarbetet under en vecka, intygar på heder och samvete.

Stockholm den 14 februari 1912.

Karl A. R. Lundberg.
Leg. läk.

§ 8.

På hemställan af herr talmannen beslöt kammaren att lördagen den 17 innevarande februari i den genom herr Bondes förordnande till vice talman uppkomna ledigheten utse en ledamot att delta i talmansöfverläggningarna.

§ 9.

Afgåfvos två nya motioner i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad lydelse af §§ 4 och 5 i förordningen om landsting den 21 mars 1862 samt § 17 i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862, nämligen af:

herrar *Persson* i Tällberg och *Hansson* i Bäck, nr 264; samt

herr *Cederborg*, nr 265.

Dessa motioner hänvisades omedelbart till konstitutionsutskottet.

§ 10.

Justerades protokollsutdrag.

§ 11.

Till bordläggning anmäldes:

Riksdagens revisorers berättelse om den år 1911 af dem verkställda granskning af statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1910;

statsutskottets utlåtande, nr 12, i anledning af Kungl. Maj:ts i punkterna 11 och 27 under sjunde hufvudtiteln af statsverkspropositionen gjorda framställningar angående tullverket jämte i ämnet väckta motioner;

lagutskottets utlåtanden:

nr 9, i anledning af justitieombudsmannens framställning till Riksdagen om ändring i 1 § af kungl. förordningen den 4 mars 1862 om tioårig preskription och om årsstämming;

nr 10, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående förkortad öfningstid vid infanteriet för särskildt skickliga skyttar; och

nr 11, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående utbytande af fängelsestraff för värnpliktsvägran mot intagande å statens uppfostringsanstalt å Bona; samt

jordbruksutskottets memorial och utlåtanden:

nr 2, med berättelse angående undsättningsfonden;

nr 3, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af ett område från förra kaptensbostället Kulla nr 1 i Östergötlands län;

nr 4, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af lägenheten Norseskären nr 1 i Älfsborgs län;

nr 5, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af lägenheter från förra korpralsbostället Öfra Ljungby nr 1 med Kiddön nr 1 i Göteborgs och Bohus län;

nr 6, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af vissa områden från förra löjtnantsbostället Åkra nr 1 och 2 jämte Hvalsta nr 4, en utjord, i Södermanlands län äfvensom en i ämnet väckt motion;

nr 7, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af lägenheter från förra häradshöfdingbostället Sunnegata nr 2 Uppegården i Skaraborgs län;

nr 8, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af lägenheter från förra hospitalshemmanet Näset nr 1 i Älfsborgs län;

nr 9, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af vissa områden från förra häradshöfdingbostället Löfsta nr 1 i Södermanlands län;

nr 10, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af en lägenhet från förra kronofogdebostället Slättåkra nr 6 Aspegården och nr 8 Månsagården i Jönköpings län; och

nr 11, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående eftergift å arrendeafgiften för arrendeåret 1910—1911 för en utarrenderad kronoegendom i Stockholms län.

§ 12.

Ledighet från riksdags-göromålen beviljades:

herr <i>Tysk</i>	under 7 dagar fr. o. m. den 15 februari,
» <i>Edbom</i>	» 7 » » » 19 »
» <i>Svensson</i> i Skönsberg	» 2 » » » 15 »
» <i>Nilsson</i> i Tånga	» 9 » » » 16 »
» <i>Borggren</i>	» 9 » » » 16 »
» <i>Törnblom</i>	» 5 » » » 16 »
» <i>Jansson</i> i Edsbäcken	» 3 » » » 16 »
» <i>Strid</i>	» den 17 februari,
» <i>Anderson</i> i Råstock	» » 17 »
» <i>Nilsson</i> i Kabbarp	» 10 dagar fr. o. m. den 14 februari,
» <i>Andersson</i> i Grimbo	» 5 » » » 16 »
» <i>Kloo</i>	» 5 » » » 17 »
» <i>Jönsson</i> i Slåtåker	» 8 » » » 17 »
» <i>Liljedahl</i>	» 3 » » » 19 »
» <i>Borg</i>	» 2 » » » 15 »
» <i>Widén</i>	» 3 » » » 17 »
» <i>Sjöberg</i> i Säfsjö	» 2 » » » 16 »
» <i>Söderberg</i> i Hobbörn	» 4 » » » 16 » och
» <i>Jespersion</i>	» 5 » » » 16 » .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4,48 e. m.

In fidem

Per Cronvall.